

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV VĚD O UMĚNÍ A KULTUŘE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

CESTA TETOVÁNÍ (A JEHO TRANSFORMACE)

Vedoucí práce: Mgr. Denis Ciporanov, Ph.D.

Autor práce: Kristýna Tumpachová

Studijní obor: Estetika

Ročník: třetí

2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 5. května 2017

Srdečně děkuji svému konzultantovi Mgr. Denisovi Ciporanovi, Ph.D. za trpělivost a přátelskou výpomoc při psaní mé bakalářské práce a za podporu v průběhu celého studia.

Anotace:

Cesta tetování (a jeho transformace)

Bakalářská práce Kristýny Tumpachové se zabývá problematikou tetování a jejich transformací. Stěžejním tématem je historie tetování, jeho funkce a jejich proměna od těch původních, které se projevovaly u preliterárních kultur, až po současnost. Dále se snaží odpovídat na otázky typu: "Vyprázdnila se funkce tetování nebo naopak?", "Jak moc se přibližuje současné tetování kýči?", nepřímě i na "Má potenciál stát se novým, svébytným uměleckým druhem?"; nepoukazuje pouze na estetický rozměr, ale i na antropologický a sociální a pohlíží na tetování ne jako na výdobytek nové doby, ale jako na důležitou složku každé kultury napříč tisíciletími.

Annotation:

The journey of tattoo (and its transformation)

Kristýna Tumpachová's Bachelor thesis goes into issues with tattoos and its transformation. The key theme of the thesis is mainly the history of tattooing, their function and their metastasis from the former, which began to appear in pre-literary cultures to the present. It also tries to find answers to questions such as "Did the function of tattoos totally disappear or is it vice versa?" "How do they get tattoos to kitsches?" It not only points to an aesthetic extent, but also to anthropological and social dimension and takes tattoos not as a product of a new generation, but also looks at it as if it has been a major and important part of every culture throughout the centuries.

Obsah

Úvod	7
1. Co je tetování.....	8
1.1. Umění Mehndi, skarifikace	8
1.2. Důkazy starobylosti tetování	10
2. Stručná historie tetování	11
2.1. Tetování (převážně) v Evropě – starověk.....	12
2.2. Tetování (převážně) v Evropě – středověk.....	21
2.3. Tetování (převážně) v Evropě – novověk	23
2.4. Tetování (převážně) v Evropě – moderní doba	26
3. Funkce, významy a symboly tetování	27
3.1. Rituální bolest.....	28
3.2. Funkce léčebně-preventivní.....	29
3.2.1. „Moderní verze“ léčebně-preventivní funkce.....	30
3.3. Funkce magicko-náboženská.....	31
3.3.1. „Moderní verze“ magicko-náboženské funkce.....	32
3.4. Funkce iniciační	35
3.4.1. „Moderní verze“ iniciační funkce.....	36
3.5. Funkce identifikační, komunikační, hierarchická, znak příslušnosti ke skupině	36
3.5.1. Trestní tetování, represivní funkce	37
3.5.2. „Moderní verze“ funkce identifikační, komunikační, hierarchická, znak příslušnosti ke skupině.....	38
3.6. Estetická, dekorativní, erotická funkce	41
3.6.1. Tetování jako design.....	43
3.7. Individualizační funkce, tetování jako cesta k naprosté výjimečnosti	44
3.7.1. Extrémně přeměnění lidí.....	44
3.7.2 Modern Primitives	45
4. Tetování jako kýč	46
4.1. Teorie kýče dle Gabriel Thullerové.....	48
4.2. Teorie kýče dle Tomáše Kulky.....	48
4.3. Teorie kýče dle Umberta Eca	49
4.4. Komerční tetování a kýč.....	49
Závěr	50
Zdroje	52
Seznam příloh:	58
Přílohy	60

Úvod

Důvodem výběru tématu mé bakalářské práce – tetování – byla obrovská fascinace, která mě provází už mnoho let. A zároveň rozpor v tom, že tetováním je tématem popularizovaným, ale jeho nositelé jsou stále tabuizováni, tedy alespoň v České Republice. Někteří považují tatuáž za umění, „tatéry“ za umělce a majitele těchto obrázků za umělecká plátna. Ti druzí mají tetování spojené především se zločinci, neinteligentními lidmi a ženami lehkých mravů. Kde se vzal tento rozpor? Může být tetování svébytným uměleckým druhem? Proč se lidé nechávají tetovat, jaký to má význam, jaký to má smysl?

Podobných otázek je spousta. Ale pro pochopení významu tetování, jeho funkcí a toho, jak se transformovalo v průběhu tisíciletí, je třeba se seznámit podrobně s jeho historií, s tím, jak se proměňoval názor na tatuáž u různých kultur a v různých časech. Z těchto i dalších důvodů se má práce zaměřuje převážně na historii tetování, (avšak pouze) od antiky, kde můžeme nalézt literární prameny a autory, kteří se zmiňují, alespoň okrajově o tatuáži, až do dnešní podoby. Práce zahrnuje i různé funkce, významy a zkoumá mnoho symbolů, které v „kresbách v kůži“ můžeme nalézt. Pokusím se dokázat, že funkce tatuáží, které byly dominantní u přírodních kultur, stále přetrvávají, ale v určité modifikované podobě.

Na závěr se pokusím odpovědět na otázku, jestli má tetování blíže k umění nebo spíše ke kýči. Otázky jsou to nejednoduché a před pokusem o jejich zodpovězení se musíme vydat do dávných dob a pochopit starobylé rituály, teprve tehdy můžeme pochopit „současný stav tetování“ a rozdílnost názorů na něj i na jejich nositele.

Tato práce bude, jak doufám, určitým pevným základem pro budoucí magisterskou práci, která bude doplněna o teorie, které se ptají na otázky „Co je umění?“, „Co je kýč?“ a následné aplikaci těchto teorií na téma tetování.

Dále se pokusím „zbořit“ námitky odpůrců modifikací těla typu: „Tetování je nebezpečné a nehygienické“, „Tatuáž nemá žádný význam, je to pouze pomíjivá móda pro mladé lidi a adolescenty“ atp.

1. Co je tetování

„Láska může vydržet do smrti, ale tetování ještě o šest měsíců déle“¹.

Tetování (neboli mikro-pigmentová implantace) je „zvyk rozšířený téměř u všech národů, který záleží v tom, že kůže lidská ozdobuje se výkresy rázu ornamentálního nebo symbolického způsobem tímto: ostrým nástrojem provádějí se do kůže zářezy nebo body, jež spojují se ve výkres, který pak natře se barvou, pokud možno trvalou“². Nejedná se však o pigmentaci pouze kůže, ale „vybarven“ může být například i jazyk nebo bělmo oka, a také je známo mnoho technik a nástrojů na „výrobu“ tetování, například všívání barvy nebo charakteristický způsob maorského tetování (který je na pomezí mezi skarifikací a tetováním). Dnes je nejběžnější elektrický tetovací strojek, který si v roce 1891 nechal patentovat Samuel F. O Reilly, americký tatér³.

Tetování jakožto modifikace těla nebo jako jeho zdobení, není výdobytkem moderní doby, ani krátkodobá móda, jak by se mohlo zdát při pohledu na „komerční tetování“ (viz. kapitola 3.3.1. a 4.4.), ale je univerzálním zvykem (nebo hodnotou) napříč kulturami, jak již napsal Charles Darwin: „Není žádný národ na zemi, který by neznal tento fenomén.“⁴. Antropolog G. P. Murdock dokonce tetování zařadil do svých 67 kulturních univerzálií⁵.

1.1. Umění Mehndi, skarifikace

K tématu tetování neodmyslitelně patří, tedy kromě piercingu (a ostatních „zkrášlovačů těla bolestí“ jako jsou korzety, lotosové květy čínských žen, žirafí krky atd.), který má také velmi zajímavou historii a neméně zajímavé významy, „dočasné“ tetování, tedy umění Mehndi. Samozřejmě se s ním pojí i skarifikace, ať už branding nebo cutting, jelikož procházeli velmi podobným vývojem a jsou spolu podstatně spjatí (například specifické tetování Maorů na Novém Zélandu, tetování moko, je vlastně „jizveným tetováním“).

Umění Mehndi (Mehendi), známé též jako henna tattoo, se využívalo (a stále využívá) hlavně v Africe a Asii. Henna (*Lawsonia inermis*) je keř rostoucí v tropických a subtropických oblastech Afriky, jižní Asie a severní Oceánie. Nejvíce barviva je v listech,

¹ Autor neznámý

² *Ottův slovník naučný (díl XXV)* Praha: J. Otto, 1906, strana 295

³ US 464 801

⁴ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3286-5. Strana 17

⁵ G. P. Murdock popsal kulturní univerzálie jako „součásti kultury vyskytující se ve všech společnostech, třebaže ve své kulturně specifické podobě“

kteře se sušené a rozdrolené využívají pro tetování henou⁶. V Egyptě se používala při mumifikování nebo barvení paruk, v Indii se henou, dle starobylé tradice, malují ženy, které mají před svatbou, protože věří, že jim pomalování přinese štěstí v manželství, tato tradice je označována jako Henová noc (Příloha 1), kdy si nevěsta nechá ozdobit paže a nohy přírodními motivy jako jsou květiny nebo ptáci. Toto zdobení je známé i v Číně, říká se mu „Předsvatební mehendi“, tam k heně přidávají ještě citron, jelikož kyselina dodá barvě tmavší odstín a také by měla vydržet déle⁷.

Hena se na kůži nanáší za pomoci štětců nebo dřevěných tyčinek, je dočasná (cca 2 až 4 týdny), a samozřejmě bezbolestná. V dnešní době je tetování henou známé především z „dovolených u moře“, kde se turisté mohou nechat pomalovat za pár euro.

Tato náhražka tetování se dnes využívá také jakožto „tetování na zkoušku“, když se člověk rozhoduje pro určité tetování (samozřejmě nějaké jednoduché, jelikož henou se nedají vytvářet složité 3D motivy ani propracované stínování), nejprve si ho nechá na kůži namalovat henou, aby viděl, jak budoucí tetování bude zhruba vypadat. Známe ho samozřejmě také z videoklipů „popových hvězdiček“, které předvádějí své vypracované tělo na pláži a na kůži jim „září“ černé malůvky, díky nimž vypadají, jako kdyby zrovna opustily prostory tetovacího salonu (což je samozřejmě nesmysl, protože nové tetování je určitý čas zakryté a při procesu hojení by se tetování nemělo vystavovat přímému slunečnímu záření ani vodě, ať už sladkovodní nebo mořské).

Cutting a branding (Příloha 2) (souhrnné označení je skarifikace) jsou další formy modifikace těla, ke které se ovšem nepoužívají ani barvy ani šperky, ale jizvení kůže. Skarifikace je *„povrchové nařezávání pokožky, ozdobné vyřezávání jizev, do nichž je vkládáno perí, prach, barva atd., v dnešní době se pásek kůže vyřezává skalpelem do hloubky 1,5 až 3 mm, dalšími druhy jsou mensuarizace (nařezávání tváře), keloidizace (vlození předmětu a srůstem zvětšení jizvy) atp.“*⁸

Cutting (z anglického slova „cut“ = řezat) je vyřezávání kůže skalpelem, vhodné pro detailní obrazce, branding (z anglického slova brand = vypálení značky) je naproti tomu

⁶ Henna. In: Wikipédia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Henna>

⁷ Tetování.org - vše o tetování [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.tetovani.org/hennou>

⁸ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 298

jizvení za pomoci rozžhavené chirurgické oceli (nějak vytvarované) nebo kauterizačním skalpelem⁹.

1.2. Důkazy starobylosti tetování

Pro potvrzení teze, že tatuáž existuje již tisíce let, napříč všemi národy a kulturami, bych ráda zmínila některé nejstarší doklady, které zahrnují potetované mumie, které se našly po celém světě (například v Egyptě, Peru, Evropě a na mnoha jiných místech). Nejproslulejším nálezem je zřejmě mumie muže, který žil kolem roku 3300 př. n. l.¹⁰ Ledový muž byl nalezen v roce 1991 v Ötztalských Alpách (odtud jeho „přezdívka“ Ötzi)¹¹. Ötzi (Příloha 3) je jednou z nejstarších a nejzachovalejších mumii; tento lovec z doby bronzové byl zabit šípem, takže nebyl pohřben, jeho mumie je jakoby momentkou z konce jeho života. Na jeho těle můžeme vidět několik značek, které zkoumal John W. Verano, antropolog a profesor na Tulane University v New Orleans. Při zkoumání těla Ledového muže pomocí CT se zjistilo, že trpěl artritidou kolene. Na koleni a na zádech měl Ötzi vytetované různé značky, zřejmě kvůli terapeutickému účinku (viz. kapitola 3.2.)¹².

Dalším zajímavým nálezem je pravá ruka ženy, kterou v roce 1984 v severním Peru objevil již zmíněný profesor Verano se svým týmem. Žena žila v Lambayeque (území dnešního Peru), zemřela asi před tisíci lety a byla pohřbena v písku, je tedy velkým štěstím, že se na kostře zachovala i část kůže. Kresby jsou nezřetelné a na první pohled nelze se stoprocentní jistotou říct, že se jedná o tetování. Doktor Verano však, za pomoci infračervené fotografie (světlo se odráží od barviva pod kůží, nejen od povrchu) a následné editace, prokázal, že se nejedná pouze o vnějškovou malbu, ale jednoduché značky (například vlny a ryby) jsou opravdovým tetováním¹³.

Za zmínku jistě stojí i objev mumie (Příloha 4) v Egyptě v Deir el-Medinu (staroegyptská vesnice, kde žili řemeslníci, pracující na hrobkách Údolí králů v cca 1550–1080 př. n. l.). Když bio-archeoložka zkoumala zachovalé torzo ženy, zpočátku považovala více než 30 značek na jejím těle pouze za kresbu. Bližší zkoumání odhalilo, že se jedná skutečně o tetování, které se skládá z různých starověkých symbolů síly (lotosových květů,

⁹ Hell [online]. Praha [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://hell.cz/modifikace/#skarifikace>

¹⁰ Ötzi. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%96tzi>

¹¹ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3286-5. Strana 33

¹² Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

¹³ Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

krav, vedžatů atd.), o kterých se Egypťané domnívali, že je ochrání před zlem (viz. kapitola 3.3. a 3.3.1.). Obrazce táhnoucí se přes boky, ramena, záda a krk mumie byly něčím, co archeologové nikdy před tím neviděli, byl to první nález s takto rozsáhlým tetováním (předchozí objevy tetování na mumiích byly jednoduché, většinou jen čárky a tečky). Pro dosvědčení, že jde skutečně o tetování, nikoli malbu na kůži, použila Austinová a Cédric Gobell (výzkumníci z ústavy orientální archeologie), podobně jako profesor Verano, infračervené snímky¹⁴.

2. Stručná historie tetování

Důkazů o několika tisíciletím stáří tatuáže máme mnoho, známe nespočet funkcí a významů těchto „ozdob“, ale jak tetování vlastně vzniklo? Odpověď na tuto otázku není snadná, neboť nemáme žádné relevantní důkazy. Nicméně, hmotné důkazy lapitské kultury mohou odpovědět na otázku „Kde je původ tetování?“ – v Polynésii. První tatuáž se zrodila zřejmě náhodou, když si (nějaký) Polynésan o sebe třel poraněné ruce, které byly špinavé od popela (zřejmě ho využíval jako desinfekci) a po zahojení mu v dlaních část barvy zůstala¹⁵.

Také etymologie slova naznačuje, že kolébkou mikro-pigmentové implantace je Polynésie, totiž polynéské slovo pro tuto tvorbu (aplikace se provádí jakýmsi hřebínkem sestávající se z řady jehel, původně vyráběné z kančích zubů, ptačích zobáků nebo ocasních kostí ryb) je „tatau“, kde „tata“ znamená opakovaně dělaný rukou a „u“ znamená barva (tradičně se vyráběla z popela ořechů kukui).¹⁶ Britští mořeplavci 18. století „přeměnili“ slovo „tatau“ na „tattoo“, v moderní podobě jako „tattoo“. Kapitán James Cook ve svých denících popsal polynéské tetování takto: „*Obě pohlaví si malují svá těla, tattoo (tetují), jak tomu říkají ve svém jazyce, černou barvu si vpichují (natírají) pod kůži takovým způsobem, aby byla nesmazatelná.*“¹⁷ (Tvrdí se, že právě tito mořeplavci „přivezli“ tetování do Evropy. Ale podle hmotných důkazů (například Ledového muže) víme, že tato modifikace v Evropě existovala již tisíce let. Jak je možné, že tato tradice vymizela a britští mořeplavci ji zase „přivezli“ do Evropy?)

¹⁴ The Independent Newspaper. The Independent [online]. London, 2016 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/science/tattooed-mummy-egypt-discovered-standford-a7022421.html#gallery>

¹⁵ Desingboom. Desingboom [online]. Milan, Italy, 2003 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.designboom.com/design/history-of-tattoos/>

¹⁶ Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

¹⁷ COOK, James. Captain Cook's Journal During His First Voyage Round the World. BookRix, 2014. ISBN 3730989995. Strana 114

2.1. Tetování (převážně) v Evropě – starověk

Nezpochybnitelným dokladem existence tatuáží v Evropě před tisíci lety je mumie Ledového muže; můžeme však nalézt i nepřímé důkazy ve formě šidel, které se našli v Rumunsku, Skandinávii, Portugalsku a Francii a které nejspíše sloužily jako „starodávné jehly“ k propíchnutí kůže.¹⁸

V *Dějínách* píše antický autor Hérodotos o Thrácích takto: „*Ostatní Thrákové se pak řídí těmito zákony: (...) Tetování se u nich považuje za znamení urozenosti. Kdo není tetován, toho pokládají za člověka nízkého původu. (...) Takové jsou jejich nejvýznačnější obyčeje.*“¹⁹ Nutno říci, že slovo „tetování“ je zde uvedeno v moderním překladu Jaroslava Šonka a nahradilo slovo „značení“ (estichthai)²⁰. V části, kde tento autor popisuje Ionské povstání, nehovoří již o tetování, které má estetickou funkci (či rituální nebo kmenovou), ale čistě praktickou: „*Když chtěl Histiaios Aristagoru vyzvat, aby se vzbouřil proti králi, nemohl to nijakým způsobem udělat bezpečněji, protože cesty byly stráženy. Nejvěrnějšímu ze svých otroků ostříhal vlasy na hlavě, vytetoval mu zprávu do kůže a vyčkal, až mu vlasy narostou. Jakmile vlasy narostly, poslal ho do Miléty a nic jiného mu neuložil, než aby ihned po příchodu požádal Aristagoru, aby mu ostříhal vlasy a podíval se mu na hlavu. Písmo, jak jsem již dříve řekl, obsahovalo výzvu ke vzpouře.*“²¹

Pro Thráky byla tradice tetování zřejmě velmi důležitá, v literárních pramenech jsou zmiňováni poměrně hojně. O těchto indoevropských kmenech se ostatně můžeme dočíst i ve Starých řeckých bájích a pověstech, mám na mysli báji o Orfeovi a Eurydiké. Varianta této pověsti, podle Roberta Gravesa, popisuje Orfea, syna thráckého krále, největšího pěvce všech dob a kněze, který neprojevoval dostatečnou úctu bohu Dionýsovi a za největšího prohlašoval boha Héliu. To se bohovi vína samozřejmě nelíbilo, a tak na Orfea poštvál menády, které vpadly do chrámu, povraždily muže a Orfea roztrhaly na kusy²². „*Thrácí muži, kteří krveprolití přežili, se rozhodli své ženy tetovat, aby vícekrát nevráždily kněze. Tento zvyk se udržel do dnešního dne.*“²³ Graves dále trefně poznamenává, že: „*v klasickém Řecku se tetování omezovalo na Thrákii a*

¹⁸ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-780-6. (strana 203)

¹⁹ HÉRODOTOS. Dějiny. Přeložil Jaroslav ŠONKA. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1192-7. (oddíl 6)

²⁰ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3286-5. (strana 45)

²¹ HÉRODOTOS. Dějiny. Přeložil Jaroslav ŠONKA. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1192-7. (oddíl 35)

²² GRAVES, Robert. Řecké mýty. Praha: Levné knihy KMa, 2004. ISBN 80-7309-153-4. (Strany 145-150)

²³ GRAVES, Robert. Řecké mýty. Praha: Levné knihy KMa, 2004. ISBN 80-7309-153-4. Strana 147

na vázové kresbě, která zobrazuje vraždu Orfea, má menáda na předloktí vytetovaného malého jelena²⁴“, čímž ilustruje rozpolcenost významu tatuáže v antice, tedy že pro některé kultury bylo tetování důležitou součástí života (s estetickou, magickou, rituální atp. funkcí) a pro jiné nemělo pozitivní význam, naopak, tetovali (případně místo tetování využívali skarifikaci) zločince nebo otroky (tetování pro ně bylo něco nečistého, degradovali tím člověka na pouhý nápis, podobně jako se ve 20. století využívalo pro identifikaci vězňů v koncentračních táborech).

Řekové Thráky vnímali jako barbary (my je tak vnímáme také, protože o Thracích víme v podstatě jen od Řeků, kteří je popisovali stylem „*interpretatio graeca*“, tedy „řeckocentrickým způsobem“, tedy že si vykládali thrácký způsob života podle svého modelu²⁵), což můžeme vidět například v Arisotelově Politice: „(...) u barbarů se žena klade do téže řady jako otrok. Příčinou toho jest skutečnost, že nemají přirozené vládnoucí vlohy. (...) Barbar a otrok jest od přírody totéž.“²⁶ Jiný způsob života Thráků, který Řekům „vadil“, kvůli kterému je vnímali jako něco podřadného, zahrnuje i samotné tetování. Dokazuje to i známá helénská kletba: „Potetuji vás hrozivými výjevy trestů, které si odpykávají nejproslulejší hříšníci v Hádu! Potetuji vás sinálým tesákem kance!“²⁷, jejíž autorkou je zřejmě Myro z Byzantion, básnířka z 3. století př.n.l.²⁸. Toto násilné označení (tetování) mělo pro Řeky znamenat hrozné poškození nebo újmu, byla to jakási „pomsta tetováním“ pro soupeře či rivaly, otroky, válečné zajatce, zločince atp (viz. kapitola 3.5.1.). Další důkaz o negativní interpretaci tetování, respektive tetování jako trestu, nám přinesl již zmíněný Hérodotos, který píše o Xerxesově invazi do Řecka (bitva u Thermopyl). Problém byl, že musel překročit Helléspont (Dardanely), „postavil“ si tedy ze svých lodí most (byl to pontonový most vytvořený z 674 lodí ve dvou řadách tak, aby po něm mohli vojáci projít²⁹), který byl ale „zbořen“ bouří.³⁰ To ho tak rozzlobilo, že nechal vytrést moře tři sta ranami bičem a pár okovů do něj nechal

²⁴ GRAVES, Robert. Řecké mýty. Praha: Levné knihy KMa, 2004. ISBN 80-7309-153-4. Strana 148

²⁵ Interpretatio graeca. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Interpretatio_graeca

²⁶ ARISTOTELÉS. Politika. 2 vyd.. Praha: Petr Rezek, 1998. ISBN 80-86027-10-4. Oddíl 1.1252b, strany: 38-39

²⁷ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 21. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity.

²⁸ Moero. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Moero>

²⁹ ANTIKA: Thermopyly 480 před n.l. [online]. ©2004 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1393>

³⁰ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 21. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity.

hodit. Dále prý Heordotos slyšel, že si Xerxes poručil přivést své „tatéry“, aby moře potetovali, označili, stigmatizovali, jako trest za to, co mu udělalo.³¹ „*Jakmile se to Xerxés dozvěděl, velice se rozhněval, kázal dát Helléspontu tři sta ran bičem a vhodit do moře dvoje okovy. Slyšel jsem dokonce, že spolu s nimi poslal i katovy pacholky, aby Helléspontu vypálili znamení.*“³²

Zajímavé je, že tomu tak nebylo vždy. Tetování se do Řecka dostalo zřejmě z Persie (důkazem může být označení starořeckého básníka Ásia z ostrova Samos – „stigmatias“ pro označení otroka³³); nebo z Egypta a nebylo stigmatem otroků nebo zločinců, nýbrž atributem prestiže a hrdě ho nosili významní, vážení muži³⁴. Nejspíše pod vlivem Říma i Persie (viz. Perský král Xerxés a jeho „pomsta moří“) se tedy brzy z tetování stalo něco nečistého, například „cejch otroků“. Peršané svým otrokům a válečným zajatcům vypalovali na čelo různé značky, slovy Herodota: „*většinou jich pak na příkaz Xerxův vypálili znamení královo, počínaje jejich vůdcem Leontiadem.*“³⁵ Už zde tedy můžeme vidět určitou tenzi mezi dvěma rozdílnými světy: tetování jakožto součást každodenního života čistě v pozitivním smyslu (Thrákové, Skythové, Dákové, Galové, Piktové, Keltové³⁶), atribut moci, prestiže, významnosti, krásy, hodné obdivu, ale i pro zastrašení soupeře; na straně druhé (Řecko, Řím, Persie, atd.) vnímali tetování jako něco nečistého, odporného, zohyzdění těla, stigma trestanců a otroků.

Athény se v 5. století př. n. l. zmocnily bohatých Egejských ostrovů, svým válečným zajatcům nechaly na čelech vytetovat sovu, emblém Athén, když pak naopak válečníci z Egejských ostrovů porazili Athéňany, vězňům vytetovali na čela svůj znak – válečnou loď. V bitvě o Syrakusy v roce 413 př. n. l. bylo zajato asi 7 000 Athéňanů a jejich spojenců a bylo jim násilně vytetován symbol Syrakus – kůň, ještě před tím, než byli prodáni do otroctví a tím odsouzeni k práci v dolech³⁷.

³¹ Tattoo Archive: Xerxes [online]. Winston-Salem (Severní Karolína), ©2004 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.tattooarchive.com/history/xerxes.php>

³² HÉRODOTOS. Dějiny. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1192-7. Kniha šestá, oddíl 35

³³ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 50

³⁴ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 80-7106-780-6. Strany 203-204

³⁵ HÉRODOTOS. Dějiny. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1192-7. Kniha sedmá, oddíl 233

³⁶ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity.

³⁷ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity.

Xenofón z Athén (cca 430–354 př. n. l.), starořecký filosof a historik se zhruba v této době zmiňuje také o tetování „barbarů.“³⁸ Historik Xenofón popsal kmen Mossynoikoi, který žil u Černého moře, respektive jejich baculaté děti, které byly zcela pokryty tetováními mnohobarevných květin³⁹.

Řecký filosof Platón (cca 427 př. n. l. – 347 př. n. l.⁴⁰) se též o tetování nevyjadřoval bez negativních konotací, navrhoval tetovat vykradače svatyní, tedy též jako znamení trestu i hanby⁴¹. „(...) kdokoli bude dopaden při svatokrádeži a bude to otrok nebo cizinec, budiž mu jeho provinění napsáno na čele a na rukou (...)“⁴², s tímto znamením byl vyhozen za hranice města. Pokud se ale takového provinění dopustil sám občan, „trestem mu budiž smrt, nejmenší z těch zel, a ostatním prospěje jako výstražný příklad.“⁴³ (Podle Platóna má být takovýto trest jen pro cizince a otroky, jelikož trest na člověka buď zapůsobí tak, že se člověk stane dobrým nebo přinejmenším se ze špatného stane lepším. Občan už byl ale od dětství vychován podle takových zákonů, a tak je nejlepší ho potrestat smrtí. Jeho rodina nebude perzekuována, jestliže nebude opakovat chyby provinilého⁴⁴).

V básních Herondase, řeckého básníka, který pravděpodobně žil ve 3. století př. n. l. v Alexandrii⁴⁵, můžeme též nalézt zmínky o tetování. Respektive v mimiambu V. (*Žárlivá žena*), kde se vyskytuje žárlivá žena Bittina, její otrok-milenec Gastonius (a další otrok jménem Pyrrhus)⁴⁶ a „profesionální tatér“ otroků, zločinců a válečných zajatců, Kosis⁴⁷. Bittina se dozví o nevěře svého otroka a chce ho potrestat 2 000 ranami bičem⁴⁸, ten ji ale přemluví k trestu potetováním. Bittina tedy poručí: „*ať přijde Kósis, tetovač (stiktes), a*

³⁸ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 204

³⁹ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 26. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. (Strana 56)

⁴⁰ Plato. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Plato>

⁴¹ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 50

⁴² PLATÓN. Zákony. Čtvrté, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 9788072982141. IX:854d

⁴³ PLATÓN. Zákony. Čtvrté, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 9788072982141. IX:854e-855a

⁴⁴ PLATÓN. Zákony. Čtvrté, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 9788072982141. IX:854d-855b

⁴⁵ Herodas. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Herodas#Mime_V

⁴⁶ *Listy filologické*. Praha: Česká grafická akciová společnost Unie, 1907, 34. vydání. ISSN 0024-4457. (K. Fürst). Strana 10

⁴⁷ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 54

⁴⁸ Herodas. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Herodas#Mime_V

*přinese jehly a inkoust. Bittina přísahá, že dareba 'brzy pozná sebe' [v narážce na známé řecké přísloví 'Poznej sebe'], až bude mít tento nápis na svém čele.*⁴⁹

Další řecký filosof, kterého bych ráda zmínila, je Bion (cca 325–250 př. n. l.) z Borysthenes, který byl za svého života prodán do otroctví. Po svém propuštění (jeho pán zemřel) se přestěhoval do Athén, kde studoval velké množství filosofických škol⁵⁰. Jeho filosofie je považována za filosofii kynismu (Cynicism). Psal (ve stylu prózy) v duchu „common-sense“ o běžných lidských problémech jako třeba o stáří, chudobě, strachu ze smrti, o exilu nebo otroctví⁵¹. Popsal tvář svého otce, bývalého otroka, která, dle něj, byla krutě potetována jako „vyprávění příběhu o krutosti jeho pána“⁵².

To, že někteří krutí majitelé otroků se k nim chovali takto brutálním způsobem a násilně je tetovali nebo jinak značkovali, naprosto bez důvodu, zapříčinilo změnu v řeckém právním řádu ve 3. století př. n. l. Tato úprava dovozovala tetovat „ty špatné“ otroky, ale zakazovala takto ubližovat „těm dobrým“⁵³. (Což byl zřejmě prvotní krok k odstoupení od obecného názoru ne-barbarské části Evropy, že tetování je něco nečistého a má funkci pouze represivní.)

Jak jsem již zmínila výše, tatuáž zřejmě nebyla v prvních chvílích, kdy se do Řecka dostala, vnímána striktně negativně, nýbrž se tento názor vyvinul v závislosti na tom, jak ho využívali Peršané a Římané. (I když Martin Rychlík se o této problematice vyjadřuje opačně, tedy že Římané značkování osob jako způsob trestu přejali od Řeků⁵⁴) Jako příklad můžeme uvést Cicera (106 př. n. l. – 43 n. l.), římského filosofa, řečníka a politika⁵⁵. Připomeňme si jeho rétorické a soudnické dovednost v jeho řeči jako Pro Roscio Amerino (Řeč za Sexta Roscia z Amerie), kterou vedl ve jménu Roscia, ten byl obviněn z vraždy svého otce⁵⁶. Důležitý je zde fakt, že Roscio byl neprávem obviněn, vyskytuje se zde tedy křivá přísaha. (Vysvětlení: Lucius Cornelius Sulla

⁴⁹ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 50

⁵⁰ Bion of Borysthenes. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Bion_of_Borysthenes

⁵¹ DUDLEY, Donald Reynolds. A history of cynicism from Diogenes to the 6th century A.D. New York: Gordon Press, 1974. ISBN 0879681373. Strana 66

⁵² MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 30. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 54

⁵³ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 31. 3. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 54

⁵⁴ Srov. RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 50

⁵⁵ Cicero. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cicero>

⁵⁶ Pro Roscio Amerino. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Pro_Roscio_Amerino

(cca 138–78 př. n. l.) byl římský politik a vojevůdce. Po tom, co vyhrál občanskou válku se roku 82 př. n. l. prohlásil diktátorem v období pozdní Římské republiky⁵⁷. Deklaroval zákon o psanství, aby se tak zbavil stoupců lidové strany a posílil moc aristokratů (šlechtická strana). Díky tomuto zákonu byl sepsán seznam přívrženců strany lidové, z nichž se stali psanci, a které bylo legální zabít a vzít si jejich majetek (respektive jejich majetek propadl státu a stát je dále prodával velmi levně jakožto válečnou kořist). Sextus Roscius byl bohatý občan, a přestože se hlásil ke šlechtické straně, jeho jméno se objevilo na seznamu psanců a kvůli svému velkému majetku byl zabit. Problémem pro vrahy Sexta byl jeho syn, dědic, kterého se potřebovali zbavit a získat tak veškeré jmění nebožtíka „legálně“. Erucius se nechal přemluvit a podal obvinění na Roscia z Arménie za otcovraždu. Jeho obhajoby se, k překvapení vrahů, ujal Marcus Tullius Cicero, díky němuž byl zproštěn viny a prohlášen za nevinného⁵⁸.) V této řeči Cicero zmiňuje Zákon Remmiův, který trestal toho, kdo pomlouval, respektive lživě vinil. Zlomyslnému žalobníkovi bylo vpáleno do čela K (začáteční písmě latinského názvu pomlouvače⁵⁹); ztrácel právo opět žalovati⁶⁰“ a dále Cicero upozorňuje žalobce, jaký je čeká trest za křivé obvinění: „(...) *Pakli však tak budete jednati, že budete viniti někoho ze zavraždění otce a nebudete moci říct, ani proč ani jak, a toliko budete štěkati, hnáty sice vám nikdo nezpřeráží, ale tito, znám-li je dobře, přirazí vám písmě ono, jemuž vy jste nepřáteli tak velice, že nenávidíte i všech Kalend, tak silně na čelo, že potom nebudete moci žalovati na nikoho jiného, než na osud svůj.*“⁶¹

V tomto překladu Ciceronovi řeči se sice hovoří o vyražení, ale nejspíše by se dala použít i slova podobná jako je například „brand(ing)“, tedy vypálení nějaké značky, nebo slovo jako „vytetovat“ či „vepsat“ na čelo. Jak zmiňuje Christopher Jones, vysokoškolský pedagog na Harvardské univerzitě, zabývající se studiem starověké řecké a latinské literatury, filozofie a historie, je velmi obtížné překládat řecká nebo latinská slova, která značí nějaký proces značení (jako stigma, trest apod.), jelikož Cicero a pozdější autoři takovými slovy

⁵⁷ Sulla. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sulla>

⁵⁸ CICERO, Marcus Tullius a Petr HRUBÝ. M. Tullia Cicerona Řeč za Sexta Roscia z Amerie. Praha: A. Storch syn, 1893. Řeči M. Tullia Cicerona, 2. ISBN cnb001244293. Dostupné z: http://kramerius4.nkp.cz/search/i.jsp?pid=uuid:c1771690-5c6f-11e4-a6f0-5ef3fc9ae867#monograph-page_uuid:89ebd3e0-9db6-11e4-9a7e-5ef3fc9bb22f. Strany 1-2

⁵⁹ Písmeno „K“ mělo značit slovo kalumniator (falešný žalobce)

⁶⁰ CICERO, Marcus Tullius a Petr HRUBÝ. M. Tullia Cicerona Řeč za Sexta Roscia z Amerie. Praha: A. Storch syn, 1893. Řeči M. Tullia Cicerona, 2. ISBN cnb001244293. Strana 21 (poznámka pod čarou číslo 18)

⁶¹ CICERO, Marcus Tullius a Petr HRUBÝ. M. Tullia Cicerona Řeč za Sexta Roscia z Amerie. Praha: A. Storch syn, 1893. Řeči M. Tullia Cicerona, 2. ISBN cnb001244293. Strana 22

(například latinským slovem „*inurere*“ označovali metaforicky i nápisy na budovách, kromě již zmíněného značení, které může znamenat i „*vytetování*“.⁶²

Podobně tomu bylo i později, v dobách rané Římské říše. Právní předpis z Efesu naznačuje, že všichni otroci vyvážení do Asie měli na čelech vytetována slova „*dañ zaplacena*“⁶³. Akronymy, slova a značky, to vše měli otroci vepsané nebo vyhloubené na čelech, krcích, pažích i nohách jako identifikační značku nebo jako trest. Tento postup dehumanizace „nízké společnosti“ přetvářel těla na pouhý text, který znamenal jejich zajetí, otroctví nebo vinu. Standardní větou, vyleptanou (případně udělanou nějakou technikou tatuáže) bylo „*zastav mě, jsem uprchlík*“⁶⁴, ve které se pokračovalo i v 1. století, jak se zmiňuje Petronius ve svém románu „*Satyrykon*“, tedy že bylo běžné značit otroky velkými písmeny „F“ nebo „FGV“ (zkratka slova „*fugitivus*“) s významem víceméně stejným⁶⁵. Výjimkou samozřejmě nebyl ani římský císař, Caligula, který byl, podle svého „*životopisce*“ Suetonia, velmi krutý a liboval si v utrpení druhých (například pro zábavu nechal vězně bojovat v aréně s divokými šelmami). „*Mnoho lidí váženého stavu dal nejprve zohavit vypáleným znamením*⁶⁶ *a pak je odsoudil k pracím v dolech,*“ nebo jim udělil jinou, strašlivou formu trestu⁶⁷.

Přestože Římané využívali tatuáž či jiná značení jako formu trestu, byli ohromeni kulturami válečníků, kteří vypadali, jako kdyby čerpali svou (psychickou) sílu ze svých tetování. Dějepisec Herodianos popsal ve 2. století n. l. domorodce z Britských ostrovů jako zuřivé válečníky, kteří si svá těla zdobí nespočtem tetování a využívají k tomu různé vzory⁶⁸. Toto pnutí, o kterém jsem se již dříve zmínila, tedy mezi „barbarskou“ a „nebarbarskou“ civilizací se, alespoň podle mě, táhne celou historií tetování a je jasně vidět i v dnešní době.

⁶² JONES, C. P. Stigma: Tattooing and Branding in Graeco-Roman Antiquity. *Journal of Roman Studies* [online]. 1987, 77, 139-155 [cit. 2017-03-31]. DOI: 10.2307/300578. ISSN 0075-4358. Dostupné z: https://www.academia.edu/10847218/Stigma_Tattooing_and_Branding_in_Graeco-Roman_Antiquity. Strana 153

⁶³ MAYOR, Adrienne. *Poison king: the life and legend of mithradates, rome's deadliest enemy*. Princeton: Princeton Univ Press, 2011. ISBN 9780691150260. Strana 20

⁶⁴ MAYOR, Adrienne. *People Illustrated: Tattoos in antiquity*. [online]. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 54

⁶⁵ Mark Gustafson: „*Inscripta in fronte*“, in *Classical Antiquity*, April 1997, Vol. 16/No. 1. [online]. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/25011055?seq=27#page_scan_tab_contents

⁶⁶ Někteří překladatelé používali pro překlad slova jako „*vypálené znamení*“, ale opět se zde může jednat o tetování.

⁶⁷ SUETONIUS TRANQUILLUS, Gaius. *Životopisy dvanácti císařů: spolu se zlomky jeho spisu O významných literátech*. Přeložil Bohumil RYBA. Praha: Nakladatelství Svoboda (servis), 1998. ISBN 80-902300-5-9. Strana 2016

⁶⁸ MAYOR, Adrienne. *People Illustrated: Tattoos in antiquity*. [online]. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 56

Evropští (i mimoevropští) obyvatelé starověku se tetovali a k tomu měli nespočet důvodů, tatuáž pro ně měla nespočet funkcí, významů a byla součástí rituálů, ať už těch pozitivních (u „barbarů“), tak negativních (u „civilizovaných“ národů). Byla zde krása, do jisté míry i umění (ale spíše ve smyslu technické dovednosti či zdatnosti), tradice, rituály na straně jedné a hnus, ponížení, trest, poskvrněnost a smrt (otrokáři se příliš nezajímali o tom, jestli jejich otrok při „značkování“ zemře, nebyl v jeho očích člověkem) na straně druhé.

Ve 3. století n. l., za vlády císaře Valeriána, se objevují zmínky o tetování čel lidí, jenž byli odsouzeni pro práci v dolech nebo lomech (tzv. „*metalla*“). A (zřejmě) poprvé se zde nehovoří pouze o otrocích, válečných zajatcích nebo zločincích, ale také o křesťanech, což dokazuje rozhořčený dopis (z roku 360), psaný biskupem Hilariem z Poitiers, ve kterém vyjadřuje svou nespokojenost s tím, že některým katolickým biskupům byla potetována čela a byli odsouzeni k „*metalla*“⁶⁹.

Již jsem zmínila fragment právního předpisu z 3. století př. n. l. o omezení pro vlastníky otroků, což tedy mohl být první krůček k „postavení“ tetování na úroveň, která mu náleží a zbavení ho jeho špinavosti, která na něm ulpěla kvůli dlouhodobé tradici, která spočívala v ponižování člověka na pouhé číslo nebo věc, právě značením (ať už šlo o tetování nebo skarifikaci, respektive vypalování značek, jak ho známe u značení dobytka – a naštěstí, i tuto praxi už se podařilo, alespoň částečně, vymýtit). Dalším krokem byl bezesporu zákaz tetování tváří odsouzených, gladiátorů (gladiátorům se do kůže vykreslovaly značky, které je měly odradit od dezertérství) a vojáků, který vydal první křesťanský císař Konstantin I. Veliký v roce 330, v domnění, že lidská tvář odráží obraz boží krásy, a proto by neměla být poškozena⁷⁰. (Místo čela a tváře se trestní tetování přesunulo na paže či nohy.⁷¹)

*„Žádný člověk si nenechá narůst dlouhé vlasy a nepotetuje sebe, jako to činí pohanští, ti apoštolové Satanovi, kteří sami sebe rozmazlují opovržením hodnou zahálkou a lascivními myšlenkami. Nepaktujte se s těmi, jež trny a jehlami sebe značí tak, že jejich krev kape na zem.“*⁷² V našem století se už můžeme pouze přít o to, jestli další zákaz, vyslovený ústy (autority) církevního otce, byl vyřknut za účelem ochrany lidí, kteří při násilném, trestním

⁶⁹ GUSTAFSON, W. Mark. Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z:

https://www.jstor.org/stable/25011055?seq=27#page_scan_tab_contents. Strany 81-82

⁷⁰ MAYOR, Adrienne. *People Illustrated: Tattoos in antiquity*. [online]. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 54

⁷¹ RYCHLÍK, Martin. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 54

⁷² RYCHLÍK, Martin. *Dějiny tetování*. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 55

tetování, leckdy umírali, nebo za ním byla touha ujařmit si náboženstvím miliony lidí a připomenout jim jejich místo a autoritu Bible. Nicméně, i v Bibli můžeme nalézt zmínky o tetování, respektive o tom, že správný křesťan by se měl vystríhat takovému chování, jelikož tetování, to je pro církev znamením Satana, *stigma diaboli* (toto stigma bude ještě hrát jednu z vedlejších rolí v honu na čarodějnice). Nejen příslušníkům křesťanství, ale i islámu a judaismu, se v některé ze svatých knih tetování, potažmo skarifikace, zakazuje.

Jak se píše ve Starém zákoně, „nad mrtvými pak nebudete řezati⁷³ těla svého, a žádného znamení vyrytého na sobě neučiníte: Já jsem Hospodin.“⁷⁴ Nebo: „synové jste Hospodina, Boha vašeho, protož nebudete se řezati, aniž sobě uděláte lysiny mezi očima vašima nad mrtvým.“⁷⁵ Zmínky můžeme nalézt i v Koránu nebo Sunně: „Dva šejchové (*al-Buchání a Muslim*) podávají zprávu od Abdulláha ibn Mes'úda: 'Alláh prokrel ty ženy, které tetují a které se nechávají tetovat, ty které si odstraňují chloupky z obličeje a upravují mezery mezi zuby, aby zkrášlily, co Alláh stvořil'.“⁷⁶

Tetování byla samozřejmě prováděna i přes tyto zákazy, a dokonce i samotnými zbožnými křesťany, v této době simultánně s „trestním tetováním“. Potetování (římskou vládou), pronásledovaní křesťané, kteří se dokázali vrátit do své komunity, se stali jakousi žijící ikonou, mučedníky Kristovými. Byli považováni za hrdiny a odvážné vzory, takže je možné, že touha napodobit je, vedla k nějaké formě „dobrovolného tetování“ (naproti, již zmíněné, represivní, trestní funkci)⁷⁷.

(Zde je opět jasně vidět pnutí mezi vnímáním tatuáže s velmi negativními konotacemi na jedné straně a pohled na tetovaného člověka jako na někoho velmi váženého a obdivovaného na straně druhé). Dále si můžeme povšimnout transformace, posunu názoru na tetování. Křesťané, kteří se takto „zdobili“ dobrovolně, určitým způsobem vzdorovali „státní moci“, převzali jejich „trestající nástroj“ a přeměnili ho v nástroj svého posílení. Jejich

⁷³ Je zde opět potíž v překladu, některé novější (český ekumenický překlad) uvádí přímo slovo „tetování“. Je třeba mít na paměti, že tatuáž se neprováděla tím způsobem, jaký známe dnes, ale například „vyřezávací metodou“, takto to prováděli například Maorové. Kůže se nařízla a do rány se pak vložil inkoust, který se vyráběl různým způsobem, například se smíchal popel ze spálených oříšků s olejem atd.

⁷⁴ Bible Svatá aneb všechna Svatá Písma Starého i Nového Zákona. Brno: Vytiskla Centa, 2004. ISBN 978-807-3091-385. Leviticus 19:28

⁷⁵ Bible Svatá aneb všechna Svatá Písma Starého i Nového Zákona. Brno: Vytiskla Centa, 2004. ISBN 978-807-3091-385. Deuteronomium 14:1

⁷⁶ H AISAM, Petra. Pochyby popíračů sunny [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: www.e-islam.cz/sites/default/files/koraniste.pdf. Strana 16

⁷⁷ GUSTAFSON, W. Mark. Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z: <http://ca.ucpress.edu/cgi/doi/10.2307/25011055>. Strana 100

značky (tetování) se staly symbolem přísah, které daly, požehnání, které obdrželi a trvalý symbol solidarity a ochrany od Boha a Ježíše Krista.⁷⁸

Mezi charakteristické znaky křesťanů, které se malovali pod kůži, patřily (a dodnes patří) znamení kříže, chíró (Kristův monogram), INRI (Ježíš Nazaretský, Král Židovský), značky ΑΩ, ΙΧΘΥΣ, jehňata nebo i portréty Ježíše či Marie a mnoho dalších. Bylo pro ně i ozdobou, identifikací, záznamem o křtu nebo pouti do Jeruzaléma, dokonce mělo údajně odvrátit smůlu nebo zlé vlivy.⁷⁹ (Viz. kapitola 3.3.)

2.2. Tetování (převážně) v Evropě – středověk

V knize *Zjevení Janovo* se píše: „*Oči pak jeho byly jako plamen ohně, a na hlavě jeho korun množství, a měl jméno napsané, kteréhož žádný neví, jen on sám.*“⁸⁰ „*A máť na rouchu a na bedrách svých napsané jméno: Král králů a Pán pánů.*“⁸¹ I když tato zmínka o značce na prsou zjevně neodkazuje k nějaké formě tetování, můžeme si díky ní vysvětlit pár pozdějších příkladů, jako například potetovaný kněz, o kterém se zmiňuje Victor z Vity (když píše o pronásledování Manichejských v severní Africe v 5. století), který se jmenoval Clementianus a na jehož těle se našla slova: „*manichaeus discipulus christi iesu.*“⁸² Význam těchto slov je dosud, bohužel, nejednoznačný. Nicméně, s přihlédnutím k tomu, že tato zmínka je nejspíše důkazem o tetování jakožto součástí manichejské praxe, tato slova nesou tento smysl: „*Já jsem Manichejský, učedník Ježíše Krista.*“⁸³ Prokop z Gazy se zmiňuje (na konci 5. století) o křesťanech, kteří se značili, tetovali si ruce nebo zápěstí symboly kříže nebo jméno Ježíše Krista.⁸⁴

Později církev lehce slevila ze svých požadavků naprosto čistého těla, případně jen čisté tváře, a rozdělovala tetování na: „*(...) modlářské čili pohanské a za druhé náboženské,*

⁷⁸ GUSTAFSON, W. Mark. *Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity*. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z: <http://ca.ucpress.edu/cgi/doi/10.2307/25011055>. Strany 100-101

⁷⁹ GUSTAFSON, W. Mark. *Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity*. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z: <http://ca.ucpress.edu/cgi/doi/10.2307/25011055>. Strana 99

⁸⁰ Bible Svatá aneb všechna Svatá Písma Starého i Nového Zákona. Brno: Vytiskla Centa, 2004. ISBN 978-807-3091-385. Zjevení Janovo 19:12

⁸¹ Bible Svatá aneb všechna Svatá Písma Starého i Nového Zákona. Brno: Vytiskla Centa, 2004. ISBN 978-807-3091-385. Zjevení Janovo 19:16

⁸² GUSTAFSON, W. Mark. *Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity*. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z: <http://ca.ucpress.edu/cgi/doi/10.2307/25011055>. Strana 99

⁸³ IRICINSCHI, Eduard a Holger M. ZELLENTIN. *Heresy and identity in late antiquity*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2008. *Texte und Studien zum antiken Judentum*, 119. ISBN 9783161491221. Strany 160-161

⁸⁴ GUSTAFSON, W. Mark. *Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity*. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z: <http://ca.ucpress.edu/cgi/doi/10.2307/25011055>. Strana 98

*vznešené, které vzdávalo hold Ježíši Kristu.*⁸⁵ Nicméně, roku 787 bylo tetování zakázáno úplně papežem Hadriánem I. a označeno jako „*ritus paganorum*,“⁸⁶ pohanský obřad.

Důvodem zapovězení tatuáže byl zřejmě zákaz v Bibli (zminěný výše), víra v to, že člověk a jeho tělo je stvořeno Bohem, nemělo by se tedy poskvřnit tetováním nebo i legendy o spojení tetování s nějakou nadpřirozenou silou (viz. válečníci z britských ostrovů). Toto značení těla byla spojováno například s čarodějnicemi, věřilo se, že tetování je symbolem toho, že získaly znalost „svého řemesla“, tedy čarodějnictví, od Dábla, který jim kromě této dovednosti „věnoval“

i *stigma diaboli* ve formě malých červených nebo modrých teček, případně obrázků nohy zajíce či těla ropuchy.⁸⁷

V následujících staletích jsou doklady o tatuáži stále skromnější a mlhavější a v podstatě se omezují jen na velmi těžko uvěřitelné historiky a legendy. Jako příklad můžeme uvést příběh o králi Haroldu II. Godwinsonovi, který padl v roce 1066 v bitvě u Hastingsu, kterou vedli proti Normanům. Když bylo po boji, nemohli najít tělo krále mezi těmi všemi mrtvými těly, a tak na pomoc přivolali královu milenkou Edith, která důvěrně a detailně znala jeho nahé tělo. Královu mrtvolu rozeznala díky tetování na hrudi, kde měl její jméno „*Edith*“ a slovo „*Anglie*“ („*England*“).⁸⁸

Křižáci středověku měli údajně na svých ramenou vytetované kříže jako suvenýr, který si přiváželi ze Svaté země a tento zvyk se pravděpodobně udržel po celý středověk.⁸⁹ Tyto suvenýry měly účastníkům křížových výprav zabezpečit ochranu, eventuálně náležitý křesťanský pohřeb, v případě, že by „štit“ v podobě křesťanských symbolů zvěčněných v kůži, selhal⁹⁰. „*Nechat si v Jeruzalémě 'vypíchat obrázky' nebylo ojedinělé, a proto zde působila i řada tetovačů, kteří jako jediní udržovali tuto dovednost v rámci západní civilizace.*“⁹¹

⁸⁵ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 55

⁸⁶ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 56

⁸⁷ HAMBLY, Wilfrid Dyson. The history of tattooing. Dover ed. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2009. ISBN 978-0486468129. Strana 45

⁸⁸ FERGUSON, Henry. a Lynn. PROCTER. The art of the tattoo. Philadelphia: Courage Books, c1998. ISBN 978-0762402731. Strana 24

⁸⁹ Christian Religious Tattoos. Vanishing Tattoo [online]. c1999-2014 [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: http://www.vanishingtattoo.com/tattoo_museum/christian_tattoos.html

⁹⁰ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 210

⁹¹ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 210

V několika ikonografických dílech je zobrazen Heinrich Seuse (Příloha 5), německý dominikánský kněz, jak si „vepisuje“ do hrudi iniciály IHS (zkratka Ježíšova jména v řečtině). Na dřevorytu z 14. století i malbě ze století 17. od malíře jménem Francisco Zurbaran, je světec vyobrazen klečící, při náboženské kontemplaci a zdá se, že si nápis IHS vepisuje, respektive přímo vyrývá (případě vtetovává) do hrudi. I zde je důležité připomenout, že důkazy nejsou jednoznačné, nemusí se jednat o tetování v pravém slova smyslu, přesto se tato značka jednotně vykládá jako tatuáž. Například v katalogové kopii zmíněného obrazu ze 17. století, uchovaném v Wellcome Library Collections, se popisuje Seuse stojící v krajině, oblečen v dominikánském hábitu a odhalující tetování na své hrudi, na které ještě ukazuje perem.⁹²

2.3. Tetování (převážně) v Evropě – novověk

V roce 1609 si londýnský astrolog-lékař Simon Forman vytetoval na svou levou paži a pravé prso znaky v podobě nebeských těles Venuše, Jupiteru a Raka, tato tělesa měla odpovídat určitým orgánům v jeho těle. Věřil, že díky tomu bude schopen využít sílu svého horoskopu a že tím dokáže ovlivnit to, jakým směrem se bude jeho život ubírat. Forman si přál ovlivnit osud svého života, ale i „života po životě“. Podobně jako u „tetovaných křesťanů“, může tento projev nést význam určitého prohlášení závazku, které je mnohem silnější než orální prohlášení. Také může odkazovat k tomu, že určité (sub)kultury věřily (nebo stále věří), že tetování a skarifikace je dokázkou očistit, povznést a připravit na posmrtný život a podobně.⁹³

Radikální změnu můžeme vidět v období zámořských výprav objevů, a to nejen v tetování, ale i v oblasti ekonomiky, sociálních vztahů a celkového stylu života; objevování světa přineslo radikální změny v celé společnosti západní Evropy a Severní Ameriky. (Tomuto období Martin Rychlík přezdívá „*renesance tetování*.“⁹⁴) Jinými slovy, objevování světa bylo zásadní v každé otázce lidského bytí.

Tetování z druhé poloviny 17. století se dotýká (již zmíněný) profesor Christopher Jones, kde si půjčuje slova Jeana de Thévenota z jeho zápisků, ve kterých jsou obsažené jeho zkušenosti z cest do Svaté země. De Thevenot detailně popisuje svůj zážitek z pondělí, 29.

⁹² ROSENTHAL, Caroline. Probing the Skin: Cultural Representations of Our Contact Zone. Cambridge (Massachusetts): Cambridge Scholars Publishing, 2015. ISBN 978-1443870689. Strany 227-228

⁹³ RUSH, John A. Spiritual tattoo: a cultural history of tattooing, piercing, scarification, branding, and implants. Berkeley, Calif.: Distributed by North Atlantic Books, c2005. ISBN 978-1583941171. Strana 69

⁹⁴ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 213

dubna 1658 zhruba takto: celý den strávili tím, že si nechali tetovat paže, jelikož je to tradiční rituál poutníků. Tatěři, betlémští křesťané, využívají jakási dřevěná razítka, která plní popelem z dřevěného uhlí, když toto razítko přitisknou na kůži, zůstane po něm otisk. Linky obtisku pak „obtahují“, vpichují do nich inkoust. De Thevenot se dokonce zmiňuje i o otoku ruky, bolesti a následné mírné horečce.⁹⁵

K takzvané renesanci tetování, přispěli hlavně mořeplavci, kteří (nejen) z Tahiti přiváželi vanilku, ovoce, ale také slova jako „kiwi“ (pták i ovoce), tabu (zapovězené), mana (magická síla), tatau (tata = opakovaně dělané rukou, u = barva) a rovněž i tetování na svých tělech (podobně jako křesťané z poutí do Jeruzaléma nebo z křížových výprav).

Například známý anglický mořeplavec William Dampier si ze svých cest přivezl vskutku kuriózní upomínkový předmět. Vrátil se do Anglie roku 1691, sice bez prostředků, ale v řetězech si přitáhl poklad, otroka z (dnešní) Indonésie, který mu posloužil jako zdroj příjmů. Dampier si založil podnikání za základě předvádění „Malovaného Prince“ (Příloha 6), jak pojmenoval svůj poklad v řetězech, v Londýně, čímž si zároveň zajistil i publicitu pro knihu založenou na svých denících.⁹⁶

Ale, jak už jsem zmínila výše, námořníci si přiváželi „malůvky“ i na svých vlastních tělech, přičemž tyto upomínky na jejich plavby se staly jakýmsi cestovním deníkem plným symboliky, například vytetovaná želva znamenala, že mořeplavec přeplul rovník nebo obrázek ukřižovaného Ježíše Krista, který je měl chránit před bičováním⁹⁷.

O mnoho let později, roku 1771 připlul zpět slavný kapitán James Cook z jižních moří. I on s sebou přivezl potetovaného domorodce, ale ten se, na rozdíl od Prince, mohl po pár letech vrátit domů. Jelikož se kapitán Cook opravdu zabýval tatuáží tichomořských národů, studoval tyto projevy, jeho výpravy se zúčastnil i malíř Sydney Parkinson, který zaznamenal tetovací vzory domorodců, a ty pak byly vystaveny v muzeu.

Netrvalo dlouho a z těchto obrázků, kterými se zdobily námořníci, se staly „tradiční motivy“, velmi oblíbené; začaly se objevovat první padělky, tedy tetováže, které nebyly

⁹⁵ JONES, C. P. Stigma: Tattooing and Branding in Graeco-Roman Antiquity. *Journal of Roman Studies* [online]. 1987, 77, 139-155 [cit. 2017-04-17]. DOI: 10.2307/300578. ISSN 0075-4358. Dostupné z: https://www.academia.edu/10847218/Stigma_Tattooing_and_Branding_in_Graeco-Roman_Antiquity. Strana 141

⁹⁶ William Dampier. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/William_Dampier

⁹⁷ Internetový časopis Oko [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://oko.yin.cz/5/tetovani/>

vytvořeny domorodci.⁹⁸ Také se velmi brzy začali objevovat první tatěři, kteří se vyskytovali ve velkých přístavech, jako byl Londýn nebo Marseille. I vzorník námořnických tetování se rozšiřoval, přibýli například lodě, kompas, vlajky, ptáčci apod. Nešlo si ani představit námořníka bez tetováže, prý bylo na konci 19. století potetováno 80 až 90 procent námořníků.⁹⁹ Samuel O'Reilly, známý americký tatér, spojován především se zdokonalením elektrického tetovacího strojku, prý jednou řekl: „*Námořník bez tetování je jako loď bez grogu: není schopen plavby.*“¹⁰⁰ Mimochodem, O'Reillyho vylepšení Edisonova elektrického pera, určeného k vyšívání podpisů nebo značek na látky a kartony, též pomohlo (jako námořní plavby) k rozšíření tetování, a zároveň ho opět rozdělilo na dva sektory, tedy na tetováž prováděnou nějakou tradiční metodou a na tetování dělané elektrickým strojkem, díky němuž se práce zrychlila a samotná aplikace se stala mnohem méně bolestivou.¹⁰¹

George Burchett a Tom Riley, američtí tatěři, tetovali desítky evropských aristokratů; tento trend, který trval až do začátku první světové války, prý zavedl princ z Walesu (později Eduard VII.). Ovšem, s vynálezem a zdokonalováním tetovacího strojku, začala tato „móda“ uvadat, jelikož tetování najednou nebylo tak složité pro aplikaci, nebylo již tak nákladné a bolestivost se také rapidně snížila. Díky těmto skutečnostem se tato výsada příslušníků aristokracie přesunula i do nižších tříd, což zapříčinilo opuštění tetováže u majetných.¹⁰² Dalším důvodem, proč aristokracie upustila od zdobenění těla tetováním, byl zřejmě také fakt, že docházelo k znekválnění práce, tetovací salóny jen zřídka vytvářely vlastní vzory a čím dál hojnější bylo pouhé kopírování předloh.¹⁰³ Přesto to byl velký krok dopředu, v průběhu 19. století se otevíralo mnoho prvních tetovacích salónů (většinou ve velkých přístavech) a vzniklo nové povolání – profesionální „tatér“¹⁰⁴.

⁹⁸ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 214

⁹⁹ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 173

¹⁰⁰ DEMELLO, Margo. Encyclopedia of body adornment. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2007. ISBN 978-0-313-33695-9. Strana 188

¹⁰¹ RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 9788020432865. Strana 173

¹⁰² DEMELLO, Margo. Bodies of inscription: a cultural history of the modern tattoo community. Durham, NC: Duke University Press, 2000. ISBN 9780822324676. Strana 50

¹⁰³ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strany 218-219

¹⁰⁴ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 216

2.4. Tetování (převážně) v Evropě – moderní doba

Zatímco Amerika počátkem 20. století zažívala zlatý věk tetování, Evropa zažívala temné období světových válek, kde se tetování dostalo do podobné role, jakou mělo v antickém Římě a opět se zarylo (pokud se vůbec někdy v očích „nebarbarské“ Evropy jevílo jinak) jako „cech kriminálních“. O čemž se můžeme dočíst i v Ottově slovníku naučném: „*U národů evropských t. vyskytuje se ještě dosti hojně, obmezuje se však většinou na vrývání různých symbolů do paží, prsou a zad; pozbylo již úplně svého původního významu a jeví se zejména u tříd méně vzdělaných; vojáci, lodníci i řemeslníci ho používají, podle Lombrosa rozšířeno je u zločinců ve zvyku velmi nápadně.*“¹⁰⁵

Poslanec Krejčí na schůzi v roce 1927 řekl: „*§3 zákona o potulných cikánech stanoví, že mohou býti cikáni označeni a že je možno učiniti vhodná opatření k zajištění tohoto příkazu. Bude zajisté velmi účelným, aby nejen cikán, nýbrž i jiný tulák, který, je-li přistižen při potulce nebo krádeži, zapírá své jméno a svůj původ, byl vhodně označen. Toto vhodné označení lze zcela bezbolestně a nenásilně provéstí vhodným tetováním.*“¹⁰⁶

Když se v roce 1933 stal říšským kancléřem Adolf Hitler, nechal zavřít všechny tetovací salóny, kromě jednoho v Hamburku, kde se ovšem směli nechat tetovat pouze cizinci, jelikož árijská kůže byla čistá, bez poskvrny, a tak to mělo zůstat.¹⁰⁷ Co se stane s pokožkou vězňů v koncentračních táborech však Vůdce nezajímalo, jim se na pravou ruku tetovala písmena KL (posléze přibyla ještě čísla a pravá ruka byla vyměněna za levé předloktí), zkratka německého slova pro koncentrační tábor (*Konzentrationslager*).¹⁰⁸ Tautáž se prováděla pouze v komplexu osvětlimského koncentračního tábora a tetování byli pouze ti „šťastnější“, kteří byli přiděleni k práci, ty ostatní okamžitě posílali na smrt. Čísla na rukách vězňů odpovídala číslům, které měli na svých pracovních uniformách, tetování sloužilo k identifikaci vězně, jelikož úmrtnost byla vysoká a číslo z oblečení se ne vždy dochovalo.¹⁰⁹ Není zde moc velký rozdíl mezi tetováním nebohých otroků, zajatců

¹⁰⁵ Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Praha: J. Otto, 1906. Svazek XXV., Strana 296

¹⁰⁶ Národní shromáždění československé 101. schůze. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. Praha [cit. 2017-04-18]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/101schuz/s101008.htm>

¹⁰⁷ STEWARD, Samuel M. Bad boys and tough tattoos: a social history of the tattoo with gangs, sailors, and street-corner punks, 1950-1965. New York: Harrington Park Press, c1990. ISBN 0918393760. Strana 195

¹⁰⁸ SAIDEL, Rochelle G. Mielec, Poland: the shtetl that became a Nazi concentration camp. Springfield, NJ: Gefen Books, c2011. ISBN 9789652295293. Strana 129

¹⁰⁹ TATTOOS AND NUMBERS: THE SYSTEM OF IDENTIFYING PRISONERS AT AUSCHWITZ. United States Holocaust Memorial Museum [online]. Washington, DC [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007056>

odsouzených k „metalla“ (doly nebo lomy) a označením vězňů v koncentračních táborech, židy označovaný jako „ka-tzetnik“. Bylo to velmi potupné, protože člověk přišel o svou identitu a stal se pouze číslem, navíc, pro judaismus je tetování tabu (tetovaný žid například nemůže být pohřben se svou rodinou na židovském hřbitově), takže žid už nemohl být více ponížen.

U nás, za dob komunismu (1948-1989), se tetování také nevedlo příliš dobře, tetovali se většinou jen vězni, vojáci nebo mladíci v období povinné vojenské služby, a to často jako vzdor proti režimu. Typickou tetovází této éry byly nápisy jako „nedáme se“, „revoluce“, „smrt systému“ a podobné, změnu evokující motivy. Stejně tak se v době šedesátých až devadesátých let plnily české věznice americkými symboly jako nesouhlas se socialismem. Objevovala se Socha svobody, americká vlajka a podobně. Za těchto dob bylo samozřejmě „profesionální tetování“ zakázáno, salóny zde neexistovaly.¹¹⁰

Obrovský boom začal až po Sametové revoluci, kdy se zavedla kabelová televize, MTV, a obdiv k celebritám vzrostl. Po vzoru „popových hvězdiček“ a „drsných rockerů“ se lidé nechávali tetovat, bylo to téměř jako mánie. Každý na sobě chtěl mít malé, černé, a hlavně viditelné tetování, rozjela se popularita „tribal tattoo“. Ženy se rády zdobily motýlky, delfíny nebo „náramky“ kopírující polynéské tetování, pánové zase preferovali lebky a pavouky, které viděli na frontmanech rockových kapel. UZI, první tetovací salón, se otevřel v Praze roku 1992.¹¹¹

3. Funkce, významy a symboly tetování

„Znal jsem chlápka, kterej si jednou sundal šaty a skočil nahej mezi kaktusy. Když se ho pak ptali, proč to udělal, řekl, že mu to přišlo jako dobrej nápad.“¹¹² S motivací, která vede lidi k aplikaci tatuáže už po tisíce let, je to samozřejmě složitější než u této humorné filmové historky. Je naprosto zjevné, že tetování nenese pouze estetickou funkci, nemá význam pouhého zdobení majitele, i když by se to v naší době mohlo zdát. Tetování má dlouhou tradici, svůj význam i svůj smysl a ten se mění v průběhu času, v různých částech světa, (sub)kulturách i s „majiteli“ tetování. S určením funkcí tatuáží to také není jednoduché, antropolog Konrad Spindler, při zkoumání mumifikovaného Ötziho, respektive jeho značek

¹¹⁰ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 225

¹¹¹ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 227

¹¹² Sedm statečných [The Magnificent Seven] [film]. Režie John STURGES. USA, 1960. 1:47:21-1:47:32

zachovaných v kůži, napsal toto: „*Vytváření znaků na kůži lidského těla má buď psychologický, nebo praktický význam, přičemž oba se mohou překrývat.*“¹¹³

Funkcí existuje velmi mnoho, většinou se nějakým způsobem překrývají, takže je prakticky nemožné je od sebe striktně oddělit (například magická a rituální funkce). Dle mého názoru, když zmíním funkci například léčebnou či léčebně-preventivní, ve většině myslí se objeví představa rituálů u přírodních kmenů (a většinou spojena s dávnou minulostí). Já si ale myslím, že níže zmíněné funkce nevyzimely, že je můžeme nalézt i v dnešní době, v naší euro-americké společnosti (samozřejmě v modifikované, transformované podobě) stále přežívají. Troufám si říct, že je jich zachována drtivá většina. (Také můžeme nalézt úplně nové funkce, například tetování jako design (kabelky, obaly na knihy) nebo komerční ve smyslu reklamy (reklama na čele.)

3.1. Rituální bolest

*„Ty sténáš, já zpívám
ženy musí rodit děti,
muži podstupovat muka tetování.
Mistra strhává víchr nápadů,
odpočiň si, náčelníku.
Náhrdelník se potrhá a rozsype,
ale tetování ti vydrží do smrti,
budeš je nosit až do hrobu.“*

(Píseň, kterou zpívaly ženy z kmenů na Samoi, aby tetovanému muži zmírnily bolest a uklidnily ho.)¹¹⁴

Tetování domorodých kmenů bylo spjato se snahou spojit tělo a duši, protože duši vnímali jako jakéhosi návštěvníka těla, s tím jim měla pomoci bolest. Věřili, že o jejich duši usilují démoni a jiné zlé síly, proto se ji snažili ochránit při svých rituálech, na nichž prováděli tetování. Bolest je měla očistit a vytékající krev (k aplikaci se používala například různá šídla a inkoust vyrobený například z popela a oleje, bylo velmi bolestivé a rizikové a krvácení bylo velmi běžné) měla oslabit démona. Kmeny (na území Barmy) dále věřily, že tetování je ochráněním před nebezpečím a vytetovaný amulet jim dodá sílu, proto mezi běžné motivy patřila

¹¹³ SPINDLER, Konrad. Muž z ledovce. Přeložil Helena SALAČOVÁ, přeložil Vladimír SALAČ. Praha: Mladá fronta, 1998. Kolumbus. ISBN 80-204-0704-9. Strana 162

¹¹⁴ WOLAKOVÁ, Ewa. Plavecké ostrovy. Přeložila Helena STACHOVÁ. Praha: Orbis, 1975. Cesty. Strana 219

zvířata charakteristická svou silou, rychlostí nebo neohrožeností. Tyto tatuáže měly domorodcům předat vlastnosti vyobrazeného zvířete¹¹⁵.

Na úvod jsem záměrně zmínila bolest, jelikož se samozřejmě vyskytuje u aplikace tetování i dnes. Na tomto příkladu je přeměna významu vidět nejlépe. A sice, že pro mnoho přírodních národů je bolest velmi významná ať už u iniciačních, nábožensko-magických, či jiných rituálů. Netýká se samozřejmě pouze tatuáže, ale i piercingů (a ostatních modifikací těla), který také rozhodně není výdobytkem moderní doby. Kupříkladu, Aztékové a Mayové využívali piercing jazyka (v jejich provedení ale nebyl trvalý, ve vpichu nezůstával „šperk“) ke svým rituálům, při nichž se dostávali do určitého stavu nevědomí a v němž se propojovali se svým božstvem. Dnes se ovšem můžeme setkat s klientelou tetovacích salónů, která se bolesti bojí a snaží se jí vyhnout. Na základě požadavků „tetování bez bolesti“ se vyvinuly různé anestetické gely, které se natrou na kůži před tím, než tatér začne tetovat, a to by mělo tuto proceduru učinit (zcela) bezbolestnou. Dle mého názoru už nemůže dojít k většímu vyprázdnění této obdivuhodné tradice. Tato skupina lidí, která odebírá tetování to poslední, co mu zbylo, po zásahu milovníků *mainstreamu*, by spíše měla zauvažovat o „drsných tetovačkách ze žvýkaček“.

3.2. Funkce léčebně-preventivní

Na mumifikovaném těle Ötziho, zmíněného výše, se našlo tetování v místech akupunkturálních bodů, mělo tedy funkci léčebně-preventivní. Bylo provedeno tak, že se do vpichů vkládalo dřevěné uhlí, které mělo dlouhodobě dráždit příslušný akupunkturální bod. Byla to tedy určitá příprava člověka na náročné podmínky, které musel překonat.¹¹⁶ Když antropolog Konrad Spindler (University of Innsbruck) zjistil, že se Ötziho tetování zaměřuje hlavně na klouby, objednal rentgen a magnetickou rezonanci, a tato vyšetření objevila, že Ledový muž trpěl chronickou degenerací kostí a chrupavek v páteři a měl artritidou opotřebená kolena a kotníky. Do té doby si vědci nebyli jisti, jestli se nejedná například o „estetické tetování“. Tento fakt, spolu s tím, že tatuáž nebyla na běžně viditelných místech a také skutečností, že Ötzi měl ve svém sáčku šídlo z kosti, kterým si nejspíš sám tetování prováděl, utvrdil antropology o tomto léčebně-preventivním využití tetování.¹¹⁷ (Vzhledem ke stáří ledového muže je možné, že léčebně-preventivní funkce je jedna z nejstarších a také je,

¹¹⁵ FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5. Strany 9-12

¹¹⁶ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 49, 62

¹¹⁷ MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 5. 4. 2017]. Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity. Strana 57

podle mě, pravděpodobné, že nebylo tatuáž nebyla tvořena za úmyslem „stvořit tetování“, permanentní značky zřejmě vznikly neúmyslně díky barvivu v dřevěném uhlí.)

Obyvatelé Ostrova svatého Vavřince věří, že každá živá bytost má v sobě několik duší, které žijí v orgánech, kloubech a podobně (dávají život, schopnost mluvit i myslet atd.). Když nějaká duše tělo opustí, propukne v člověku bolest nebo nemoc. Například při bolestech očí i pro zlepšení zraku se tetují linky na oční víčka. S touto léčebnou funkcí souvisí i krev, vytékající z ran léčeného, ta by ho měla očistit od nemoci a bolesti. Některé „tatěrky“ dokonce tuto krev olizovaly, aby umocnily účinek¹¹⁸.

Jiný kmen, Berberů (severní Afrika) používá místo linek křížky, jako značky pro přerušování nemoci nebo je tetují na spánky jako prevenci vůči migréně. Při vypuknutí choroby se kolem postiženého místa vytetuje kruh, kterým se nemoc uzavře a nemůže se šířit dále. Kroužky kolem rtů je mají chránit před zlými démony, kteří způsobují infekční nemoci. (Zde můžeme vidět prolínání funkcí preventivně-léčebné a magicko-náboženské.)¹¹⁹

3.2.1. „Moderní verze“ léčebně-preventivní funkce

Novodobou modifikovanou verzí léčebně-preventivní funkce může být „chytré tetování“ vyvinuté vědci Gerardem Cotem z texaské A&M University a Michaelwm Pishkem z katedry chemického inženýrství na Penn State University. Pod kůži se aplikují polyethylen glykolové perličky, pokryté fluorescenčními molekulami. Je zde přímá úměra mezi glukózou a fluorescenčními molekulami, takže když je hladina fluorescence vysoká, znamená to, že hladina cukru v krvi je velmi nízká. Nejde zde však o „obvyklé tetování“, jelikož molekuly, které se aplikují zde, jsou mnohem větší než molekuly inkoustu. To zajišťuje, že zůstávají v intersticiální tekutině (tkáňový mok, vyplňuje mezibuněčný prostor), kde je možné sledovat hladinu glukózy v krvi (glukóza přímo v buňkách by nemohla být měřena, jelikož je téměř okamžitě přeměněna na energii)¹²⁰. Tento vynález je skvělou zprávou pro lidi trpící cukrovkou, je však stále ve fázi vývoje.

Julia Gnuse (1955-2016), známá jako The Illustrated Lady (Příloha 7), byla držitelkou Guinnessova rekordu za nejvyšší počet tetování, které pokrývalo asi 95 % jejího těla.

¹¹⁸ KRUTAK, Lars. Tattoos of the early hunter-gatherers of the Arctic. Vanishing Tattoo [online]. ©2011 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: http://www.vanishingtattoo.com/arctic_tattoos.htm

¹¹⁹ FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5. Strany 13-14

¹²⁰ Tattoo to monitor diabetes. BBC News [online]. Velká Británie, 2002 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/2225404.stm>

S tetováním však nezačala pro zábavu, ale z praktičtějšího důvodu, k léčbě své genetické nemoci – kožní porfyrii (sluneční svit způsobuje tvorbu puchýřů a následně jizev na kůži), která se u ní objevila kolem jejích třicátin. Nejprve ji její známý, plastický chirurg, poradil inkoust v barvě kůže, když to nepomohlo, nechala se potetovat barevnými obrázky jejích oblíbených herců, postav animovaných filmů atd. Tato terapie zabrala, inkoust chrání kůži před světlem a zabraňuje tvorbě puchýřů.¹²¹

3.3. Funkce magicko-náboženská

S léčebně-preventivní funkcí je úzce spjata též funkce magicko-náboženská, například národy na území Barmy věřily, že vytetovaný obrázek, v tomto smyslu spíše amulet, je dokáže ochránit před zlými démony či nebezpečím nebo jim dodá atribut určitého zvířete, například sílu nebo rychlost. Prohloubením této ochranné síly byla soška umístěná na konci tetovacího nástroje, která představovala boha, který předává svou sílu tetovanému. Ku příkladu, zloději si nechávají tetovat kočky, aby získali jejich tiché, hbité pohyby a schopnost vidět ve tmě¹²². V minulosti si barmští rybáři, kteří byli často zabiti krokodýly nebo hady, nechávali tetovat tygry, draky, psy, supy atd., aby se tak ochránili. Tatuáž byla tak rozsáhlá, že tvořila jakési „obrázkové kalhoty.“¹²³

Před nebezpečnostmi se chránili i muži z kmene Ainu, jejich vytetování draci je měli chránit před mořskými monstry a rybami, které žerou lidské maso. Podobně se chránily i ženy z tohoto kmene, které se tetovaly kolem rtů (k výrobě inkoustu se používaly saze, díky kterým získávaly sílu od boha ohně), a to jim, kromě ochrany, mělo přinést i věčné mládí. Navíc, jestliže chtěly být ženy pohřbeny na posvátném místě a věčný život po smrti prožít se svými blízkými, musely mít kmenové tetování.¹²⁴

„V Siamu si lidé nechávali tetovat symboly štěstí. Byly to obvykle spirálovité tvary, které představovaly Buddhu při meditaci. Toto tetování mělo náboženský význam, neboť bylo symbolem božství a prováděl ho mnich. Mělo však současně i význam magický, protože bylo považováno za talisman.“¹²⁵

¹²¹ Julia Gnuse. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Julia_Gnuse

¹²² FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5. Strany 9-10

¹²³ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 44

¹²⁴ FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5. Strany 10-12

¹²⁵ FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5. Strana 15

Mladí muži z kmene Shan byli všichni tetováni, aby se ověřila jejich síla a zdatnost. Šamani z téhož kmene si také tetovali různé symboly, například kozy – ochranná síla šamanů, důkaz jejich léčitelských schopností.¹²⁶ Polynéští muži si tetovali celou polovinu těla, mělo je ochránit před nebezpečím a dodat sílu v boji. Například trojúhelníky kolem kotníků je měly chránit před žraloky. Je známo, že symetrické tetování sloužilo k dekorativní funkci a asymetrické k ochranné a rituální.¹²⁷

3.3.1. „Moderní verze“ magicko-náboženské funkce

První „ne-kmenovou“ tatuáž, však spjatou s její magickou funkcí, můžeme vidět u námořníků, kteří si ze svých cest přiváželi tetování od domorodých kmenů míst, kam se plavili, ale tetovali se i sami. Jako ochranu před bičováním si do kůže malovali portrét Ježíše Krista.¹²⁸

„(...) člověk je zvíře zavěšené do pavučiny významů, kterou si samo upředlo (...).“¹²⁹
Lidé jsou každý den obklopeni různými symboly a jejich významy, to se samozřejmě nevyhne ani tetování. V naší době si můžeme všimnout charakteristických motivů, které jsou zrovna *mainstreamovou* záležitostí, většinou je rozšíří celebrity a „obyčejní lidé“, většinou adolescenti, je pak kopírují. Je to jako módní vlna v oblasti tetování. Některé symboly, které jsou oblíbeny dnes, nebo ještě před pár lety byly, se vyskytují napříč kulturami i stoletími a pozůstatky můžeme vidět na „dnešních kůžích“, ovšem oproštěné od jejich původního významu, vytržené z tradic a rituálů přírodních národů (viz. kapitola 4.4.). Takových symbolů je mnoho, zde jich, pro ilustraci, uvedu jen několik.

Aztécká tetování se vyskytují poměrně hojně. Z osobních zkušeností s lidmi, kteří je hrdě nosí, si troufám tvrdit, že tito lidé, nebo alespoň jejich převážná většina, jsou o kultuře Aztéků (i Mayů) velmi dobře informováni a velmi dobře chápou všechny symboly a významy, které nesou. (Alespoň do té míry, jak se jeví antropologům a etnografům, velká část této, bohužel již zaniklé kultury, je nám stále velkou záhadou.) Častým motivem je Quetzalcoatl (opeřený had), který byl bohem počasí, kreativity a plodnosti¹³⁰. Dvouhlavým hadem, kterého směli v aztécké kultuře na prsou nosit jen ti

¹²⁶ TETOVÁNÍ A MAGIE. Tattoo Dragoon [online]. Brno, ©2013 [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.tattoo-dragoon.cz/cs/tetovani-tattoo-250/>

¹²⁷ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifkace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strany 79-80

¹²⁸ Internetový časopis Oko [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://oko.yin.cz/5/tetovani/>

¹²⁹ GEERTZ, Clifford. Interpretace kultur: vybrané eseje. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-89-3. Strana 15

¹³⁰ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 9

nevyšší kněží, se dnes lidé zdobí také. Modře vytetované Aztécké slunce na tělech Aztéků symbolizovalo víru v posmrtný život¹³¹.

Ani keltská kultura nebyla „ušetřena“ před kopírováním jejích vzorů a využíváním jich jako motivů tetování. Oblíbenými symboly jsou například Keltský uzel, který na první pohled vypadá jednoduše, ale při bližším zkoumání objevíme složitě propletené čáry, které symbolizují věčnost a propojení pozemského a božského¹³². Takovéto uzly mohou být zakončeny zvířecími hlavami, ocasy nebo tlapami (například psů, kteří jsou symbolem štěstí a věrnosti).¹³³ Spojení nebe a země symbolizují i keltské kříže, doplněné keltskými uzly a zobrazují ducha lásky.¹³⁴

Na mumii nalezené v Deir el-Medinu (Egypt) se našlo mnoho tetování, mezi nimiž bylo i Horovo oko, o kterých si staří Egypťané mysleli, že je ochrání před zlem.¹³⁵ Egypťané tento motiv a celkově tetování rozšířili do Persie, Arábie a do mnoha dalších zemí. V egyptských spisech najdeme zmínky o vševidoucím Horově oku jako o symbolu nezničitelnosti a znovuzrození.¹³⁶ Samozřejmě ho můžeme nalézt na mnoha tetováních v dnešní době.

Želvu si tetovali námořníci, kterým se podařilo překročit rovník. Indiáni severní Ameriky měli představu světa, který nese na zádech želva, pro jiné národy byla zase želva symbolem moudrosti, trpělivosti a dlouhověkosti, někdy i jako symbol svobody.¹³⁷ Dalším symbolem, znásilněným jednou z módních vln tetování, je motýl. Původně znamenal pomíjivost života (cestu od housenky k motýlovi). Pro staré Řeky symbolizoval pouť duše z lidského světa do božského.¹³⁸ Ke „kotníkovému tetování“ bývá často vybrán i kolibřík, jenž symbolizuje kouzlo lásky.¹³⁹

Staršími motivy, které se u nás začaly objevovat po revoluci, kdy zde začal boom tetování, byl například čínský drak, smrtky nebo pavouk. Neznámějším je asi tatuáž draka na rameni. Pro starověkou Čínu byl obdivován pro svou inteligenci, byl symbolem bohatství a

¹³¹ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 8

¹³² WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 11

¹³³ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 12

¹³⁴ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 13

¹³⁵ The Independent Newspaper. The Independent [online]. London, 2016 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z:

<http://www.independent.co.uk/news/science/tattooed-mummy-egypt-discovered-stanford-a7022421.html#gallery>

¹³⁶ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 15

¹³⁷ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 48

¹³⁸ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 57

¹³⁹ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 79

štěstí.¹⁴⁰ Subkultura lidí poslouchající hudební žánr metal (a jeho další odvětví, zvláště black metal) se rádi zdobí smrtí v různých podobách (démoni, jedovatá zvířata, andělé z pekla), nejčastěji podobou smrtky. Ne vždy však byla spojována s negativními emocemi, pro některé kultury zpodobnění smrtky bylo pozitivní, protože věřili, že jejich duše bude putovat do nebe (na rozdíl od zmíněné subkultury, jejíž většina motivů má evokovat peklo, bolest, strach a podobně).¹⁴¹ Dalším „hrozivým“ motivem je pavouk, v „temné“ subkultuře bývá hojně používána černá vdova. Může být symbolem kreativity, ale i prohnitosti atd.¹⁴² Pro vězně má specifický význam, konkrétně pavučina vytetovaná na lokti (viz. kapitola 3.5.2.).

Poměrně novými motivy komerčního tetování jsou „tlapičky“, jing-jang a nejnovější z motivů (kromě znaků pro nekonečno, šipek a zpodobnění nekonečnosti vesmíru) také lapač snů. Tlapičky zvířat (koček, psů, zajíců atd.) se objevovaly (a mizely) zhruba ve stejné době jako velmi populární hvězdičky (cca 5 let zpátky). Myslím si, že je to variace na medvědí tlapy. Medvěd je zvíře, které se nejčastěji vyskytovalo na totemech Indiánů Severní Ameriky, kterými byl považován za nadpřirozenou bytost, vyjadřoval boj a lov. Původně si ho Indiáni nechali kreslit do kůže, aby získali jeho sílu a schopnost nacházet věci.¹⁴³ Jing-jang v čínské filosofii znamenal dualitu (voda-oheň, světlo-tma, muž-žena, dobro-zlo), popisuje, jak se dvě protichůdné nebo opačné síly mohou navzájem propojovat a doplňovat, dvě části jednoho celku.¹⁴⁴ Jedním ze zdánlivě hlubokých „filosofických“ motivů, které jsou každým dnem využívané prázdným, komerčním tetováním, a zároveň nejmladším, je lapač snů. *„Podle indiánů vytvořila původní lapač snů Pavoučí žena. Navštěvovala prý každé novorozeně a sprádala mu kolem kolébky ochrannou síť. Když se lidé začali více stěhovat, matky vyráběly vlastní lapače snů, protože věřily, že se do lapačů chytí zlé sny, a lapače tak budou sloužit jako talisman chránící děti.“*¹⁴⁵

Když porovnáme tradiční, starobylé symboly a jejich významy a použití těchto motivů na dnešním „komerčním tetování“, vidíme jasné vyprázdnění významu, používání symbolů bez jakékoli vědomosti o jeho historii. V tomto ohledu nepřináší transformování tradice do

¹⁴⁰ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 30

¹⁴¹ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 89

¹⁴² WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 58

¹⁴³ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 59

¹⁴⁴ Yin and yang. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Yin_and_yang

¹⁴⁵ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 25

dnešní doby ani jejího udržení „při životě“. Vytetování kolibřici na kotnících dospívajících žen jsou pouhým kýčem (viz. kapitola 4.4.).

3.4. Funkce iniciační

Ženy z kmene Long Glad (Borneo) tetovaly své dcery po první menstruaci, tedy když se dívka stávala ženou, právě bolest při tetování (nebo propichování různých částí těla) byla symbolem dospělosti, žena je již připravena na život i jeho nástrahy. Podobným rituálem musí projít i chlapec, když se stává mužem. Za pomoci tatuáže (nebo skarifikace) se hoch stává dospělým, je to symbol statečnosti. Sociobiologie a etnologie to nazývá testem imunitní zdatnosti, tělo se musí vypořádat s infekcí a z chlapce se stane silný, odolný a žádoucí partner pro budoucnost.¹⁴⁶

Podobné přechodové rituály můžeme spatřit při svatbách. V kapitole 1.1. jsem se zmínila o Henové noci slavené v Indii. Tuto tradici můžeme spatřit napříč všemi indickými subkulturami. Svatby jsou nazývány „*Vivaah*“ a jsou provázeny oslavami téměř karnevalového typu, které zahrnují i „*hennovou ceremonii*“, prováděnou noc před svatbou a zpravidla se jí účastní všechny ženy příbuzné s nevěstou. Umělec Mehndi pokryje ruce a nohy žen složitými motivy, ty symbolizují radost, krásu a nabídku k sňatku. V podstatě toto pomalování znamená přechod od dívky k ženě, která se vdává.¹⁴⁷

Tetování linky nad rty (podobné kníru) u žen kmene Ainu (Příloha 8), zmíněného výše, je podobné „předsvatebním rituálům“, je to známka pohlavní dospělosti, přechod od dívky k dospělé ženě.¹⁴⁸ Nikdo zřejmě nezná pravý původ této tradice, ale je nejspíše stará jako tradiční čínské svazování nohou (lotosové květy). S tímto zvykem se začíná okolo druhého roku života dívky a je prováděn jejich matkami, které si samy vyrábějí inkoust ze sazí spálené břízy a dalších ingrediencí. Je to velmi zdoluhavý (trvá několik let, než je tetování hotové) a bolestivý proces. Výsledkem je tmavě modrá značka ve tvaru diamantu, které obklopuje ústa a směřuje k uším. Dříve bylo zvykem pokračovat v tatuáži po ženině svatbě – pruh napříč čelem, kroužky na prstech a mnoho kruhů na rukách, tento zvyk však

¹⁴⁶ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strany 41-44

¹⁴⁷ PATWARI, Divya. The Enchanting Rituals of an Indian Wedding. The Culture-ist [online]. ©2016 [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.thecultureist.com/2013/05/31/vivaah-traditional-indian-wedding-ceremony-rituals/>

¹⁴⁸ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strany 158-159

téměř zanikl a můžeme ho vidět pouze na velmi starých ženách kmene Ainu – nicméně, je to důkaz manželského svazku, symbol změny.¹⁴⁹

3.4.1. „Moderní verze“ iniciační funkce

Moderní obdobou iniciačního rituálu je v podstatě každé tetování, ovšem nelze plnou měrou ztotožnit ani porovnat s tradičními metodami a rituály přírodních národů. Ve většině států je právní dospělost stanovena věkem 18 let, což je i minimální věk pro pořízení tetování (alespoň v seriózních tetovacích salonech). Teoreticky by tedy mohlo být první tetování znakem přechodu z dětských let do dospělosti. Ovšem, trůfám si říct, že většina lidí, kteří se nechávají prvně tetovat, to takto necítí, mají mnohem povrchnější důvody. Nejspíše velmi podobné těm Britney Spears, která už nechtěla být svými fanoušky vnímána jako cudná dívka a toužila po image rebelky, k čemuž jí měl pomoci piercing a tetování.¹⁵⁰

Mezi zajímavější verzi patří typické tetování Jakuzy (viz. kapitola 3.5.2.), které se provádí tradiční japonskou technikou *irezumi*, je rituálním přechodem, jelikož člen Jakuzy už z ní nemůže nikdy vystoupit (jedinou cestou je smrt), pozná se podle useknuté části malíčku a tetováním po celém těle, je to jakýsi „tetovaný oblek“.

3.5. Funkce identifikační, komunikační, hierarchická, znak příslušnosti ke skupině

V podstatě každý kmen, přírodní národ má své charakteristické tetování, typické motivy, které používají jen oni. Nejvýraznější identifikační tetování vidím v tatuáži obyvatel Nového Zélandu, Maorů. *Tā moko* má mnoho významů: má identifikační funkci, jelikož je něco jako podpis, obsahuje informace o člověku, jež ho nosí, jeho rodině, schopnostech, postavení (dle složitosti vzorů) atd., jelikož Maoři jsou národem bojovníků, jejich tetování má vzbuzovat strach a hrůzu v jejich nepřítelích (pro muže je moko znak válečníka) i estetickou (pro ženy je tetování znak krásy).¹⁵¹ Muži měli potetovaný celý obličej, ženy pouze bradu. *Moko* se neprovádělo podobně, tak, jak aplikaci známe dnes, je něco mezi tetováním a skarifikací. Tradičně se provádělo tak, že se do kůže obličej vyryl vzor dlátem (z kosti a později i z kovu), nechal se zahojit, poté se znovu vyryl (do hloubky až 3 mm) a do ran se aplikoval inkoust složený především z popela a šťáv rostlin. S takovým rituálem se pojila i určitá tabu, například muž se nesměl před dokončením „*Tā moko*“ dotknout jídla, takže byl

¹⁴⁹ JOYCE, T. A. a N. W. THOMAS. Women of all nations: A record of their characteristics, habits, manners, customs and influence. New Delhi: Gyan, 1911. ISBN 9788121200028. Strany 516-518

¹⁵⁰ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 43

¹⁵¹ Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

krmen (kašovitou stravou).¹⁵² Výběr místa, totiž obličeje, nebyl náhodný, hlava je pro Maory nejposvátnější částí těla, tatuáž navíc zvýrazňovala mimický projev obličeje.¹⁵³

Aztékové, kteří jsou také známí svou brutalitou v boji (a dokonce i brutalitou ke svým vlastním členům při rituálech), se, mimo jiného, zdobili obrazem svého boha války – Tezcatlipocem. Znamenalo to „*nejen příslušnost ke konkrétnímu kmeni a hodnost v jeho rámci, ale též věrnost tomuto bohovi.*“¹⁵⁴

Už jsme viděli, že nezáleží pouze na motivu vytetovaného obrázku, ale i na jeho umístění (hlava u Maorů, oblast úst u žen Ainu atd.) a samozřejmě také na jeho složitosti a jeho velikosti. Původní obyvatelé asijského ostrova Borneo patřili do kmene Kajanů (ale bylo zde mnoho dalších kmenů), který byl známý lovem lebek a také svým tetováním, tetovali se muži i ženy; ale u žen bylo považováno za povedenější, znamenalo pohlavní dospělost, způsobilost ženy k typickým pracím, bylo znamením krásy i jejího postavení.¹⁵⁵ Ženy se dělily na tři kasty: první kasta měla nejbližší k náčelníkovi, druhou kastu tvořily svobodné ženy a k třetí kastě patřily otrokyně, dle jejich tetování šlo poznat, ke které skupině žena patří (čím komplikovanější vzor, tím výše postavená žena byla).¹⁵⁶

K tomu, aby se člověk mohl stát členem zločinecké organizace Areoi, musel splnit několik podmínek, například: chovat se naprosto odlišně od většinové společnosti, změnit si jméno a zabít své vlastní děti, pak byl přijat do nejnižší vrstvy této skupiny. Kast bylo celkem 7, do které člověk patřil, bylo patrné z jeho charakteristického tetování, které bylo i součástí rituálů (postup člena na vyšší posty).¹⁵⁷

3.5.1. Trestní tetování, represivní funkce

Z historie tatuáže v Evropě v antice a středověku známe tetování jako stigma, označení pro „*persona non grata*“. Víme o Platónovo návrhu označit vykradače svatyní, v Ciceronově

¹⁵² RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 107

¹⁵³ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 20

¹⁵⁴ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 10

¹⁵⁵ MEZI DAJAKY NA BORNEU. Magazín Koktejl: archiv vydání magazínu koktejl [online]. Ústí nad Labem, 2000 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.czech-press.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=37:mezi-dajaky-na-borneu-sp-1796439445&catid=1592&Itemid=148

¹⁵⁶ JOYCE, T. A. a N. W. THOMAS. Women of all nations: A record of their characteristics, habits, manners, customs and influence. New Delhi: Gyan, 1911. ISBN 9788121200028. Strany 173-174

¹⁵⁷ VAN GENNEP, Arnold. Přechodové rituály: systematické studium rituálů. Přeložil Helena BEGUIVINOVÁ. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6. Strany 83-84

řeči jsme se dočetli o praktice vyražení či vytetování písmene „K“ za křivé obvinění, i o identifikaci otroka, aby si ho majitel poznal za vlády císaře Valeriána (viz. kapitola 2.1) i o označení nebožáků odsouzených k *metalla* (a to i prvních křesťanů, kteří byli tou dobou pronásledováni). Takto prováděná tetování, tedy na zločincích, otrocích, válečných zajatcích apod., byla samozřejmě velmi bolestivá, krvácení bylo běžné, nehygienické a tato procedura byla mnohdy fatální. Jelikož bylo velmi nebezpečné, přispívalo významu jakožto formě trestu (Příloha 9).

S touto politováníhodnou praktikou se však pokračovalo i v době nám bližší. *"Náš rozsudek není přísný. Příkaz, který odsouzenec porušil, mu brány napíše na tělo. Například tomuto odsouzeneci" - důstojník ukázal na muže - "bude na tělo napsáno: Cti svého představeného!" (...) "On nezná svůj vlastní rozsudek?" "Ne," opakoval důstojník, zarazil se na okamžik, jako by chtěl, aby mu cestovatel blíže odůvodnil svou otázku, a pak řekl: "Bylo by zbytečné ohlašovat mu jej. Vždyť ho zakusí na vlastním těle."*¹⁵⁸

V 18. a 19. století byli potetováni francouzští vězni jménem svého zločinu, případně zkratkou, GAL pro odsouzené ke „galejím“; TP pro odsouzené k „tvrdé doživotní práci“; TF za menší trest k „nucené práci“. V Rusku, v téže době, se tetovaly trestancům na čela a tváře písmena „KAT“, zkratka slova „katora“ – nucené práce na Sibiři. V 19. století v Massachusetts tetovali vězňům název jejich trestu, „Mass. SP.“ (*Massachusetts State Prison*) a datum jejich propuštění. Ve 20. století se zase podobně označovali vězni v koncentračních táborech (viz. kapitola 2.4.).¹⁵⁹

3.5.2. „Moderní verze“ funkce identifikační, komunikační, hierarchická, znak příslušnosti ke skupině

Stejně jako se odlišovalo postavení Maorů, odlišuje se i u členů japonské mafie. Členové Jakuzy mají tetování po celém těle, vypadá jako oblek (obrazy jsou vytetovány například do tvaru košile). Předpokládá se, že je tomu proto, aby se zamezilo přístupu k členům mafie různým informátorům. Dalším poznávacím znamením jsou odsekané části prstů jako trest za nějaký přestupek, kvůli kterému klesnou v očích svých nadřízených. Dalším ponížením je i to, když se člen dostane z nějakého důvodu do vězení, musí se tam

¹⁵⁸ KAFKA, Franz a Josef ČERMÁK. Povědky. 3. vyd. Přeložil Vladimír KAFKA, ilustroval Jiří ANDERLE. Praha: Odeon, 1990. ISBN 80-207-0178-8. Dostupné z: <http://www.sesity.net/elektronicka-knihovna/franz-kafka.pdf> Strana 116

¹⁵⁹ GUSTAFSON, W. Mark. Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity. *Classical Antiquity*. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656. Dostupné také z: <http://ca.ucpress.edu/cgi/doi/10.2307/25011055>. Strany 93-96

„ozdobit perlami Jakuzy“ (jedna perla za každý rok strávený ve věznicí).¹⁶⁰ Zpět k jejich tatuáži, je to velmi bolestivý, pracný, zdlouhavý a také finančně nákladný¹⁶¹ proces, protože se provádí tradiční japonskou metodou – *irezumi* („*ireru*“ je sloveso, které se v japonštině užívá ve významu získat tetování, přidáním „*zumi*“ se z něj stává „černý inkoust“)¹⁶². K aplikaci tetování se používá paliček „*tebori*“, ty se původně vyráběly z bambusu (dnes se používají spíše kovové), na konci, kterých bylo připevněno několik (až 36) jehel, „mistr tatér“ je namáčí do inkoustu a ten vpichuje do kůže otáčivým pohybem.¹⁶³ Toto tetování vyjadřuje ideály japonské mafie: jelikož je bolestivé, je důkazem neústupnosti člena, protože je trvalé, je důkazem loajality, a jelikož je v Japonsku tetování stále tabuizováno (tetovaným například neumožní vstup do veřejných lázní), udělá z člověka vyvrhele na okraji společnosti.¹⁶⁴

Podle provedení tetování, respektive, podle nepříliš povedeného tetování, můžeme například poznat i (bývalého) vězně. Typickým tetováním vězňů je tzv. „*teardrop tattoo*“, tetování slz, které má však několik možných významů. V amerických věznicích znamená, že nositel někoho zabil, počet slz vyjadřuje počet zabitých lidí. V Austrálii zase znamená, že potetovaného ve vězení někdo znásilnil a slzy mají vyjadřovat permanentní smutek a zlost.¹⁶⁵ Samozřejmě, i tento symbol prošel svou transformací, takže se s ním můžeme setkat i u celebrit (viz. Lil Wayne), naprosto vytrženým z kontextu (viz. kapitola 4.). Dalšími charakteristickými značkami jsou písmena a čísla jako „FTW“¹⁶⁶, „ACAB“¹⁶⁷, „187“¹⁶⁸ atd. Ve vězeních je tetování samozřejmě zakázané, takže si vězni sami vyrábějí „primitivní“ strojky, za použití motorků z holicích strojků, walkmanů, propisek atd., místo jehly používají kupříkladu naostřenou kytarovou strunu.

¹⁶⁰ VALE, V. a Andrea. JUNO. Modern primitives: an investigation of contemporary adornment & ritual. San Francisco, CA: Re/Search Publications, c1989. ISBN 9780940642140. Strany 156-157

¹⁶¹ Říká se, že když si chce Evropan pořídit „japonský oblek“, cena se může vyšplhat až na 500 000Kč

¹⁶² FIKSA, Radomír. Encyklopedie bodyartu. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2009. ISBN 978-80-903957-4-9. Strana 45

¹⁶³ Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

¹⁶⁴ GASSNER, Henry. History of Tattoos Research [online]. [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://nedsparrow19century.blogspot.cz/2013/04/history-of-tattoos-research-paper-by.html>

¹⁶⁵ Teardrop tattoo. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Teardrop_tattoo

¹⁶⁶ Zkratka pro „fuck the world“

¹⁶⁷ Zkratka pro „all cops are bastards“

¹⁶⁸ Číslem 187 se mohou pochlubit pouze vrazi (dle kalifornského paragrafu o zabití)

Populární tetování ve tvaru hvězd můžeme nalézt i mimo ulice, v uzavřeném a střeženém prostoru vězení, jejich význam se liší podle umístění na těle zločince, ale povětšinou znamená „*nikdy nebudu ctít zákon*“.

Kocour nebo kočka, které byly v Evropě za dob *honu na čarodějnice* považovány za *stigmata diaboli*, v kriminálním prostředí vyjadřují „povolání“ svého nositele – zloděje (viz. kapitola 3.3.). Pokud má člověk vytetovanou pouze jednu kočku, říká tím „pracuji sám“, když jich má více, říká „jsem členem nějakého gangu“.

Ostnatým drátem se u nás začali zdobit po Sametové revoluci pánové, aby vyjádřili svoji drsnost (viz. kapitola 2.4.). Ovšem skupinou (bývalých) zločinců je využíván k povzdychu nad svou nesvobodou, symbolizuje samozřejmě život v cele. Pokud je drát vytetován kolem hlavy, případně na čele, vězeň tím říká „*už nikdy nepoznám, co je svoboda*“.¹⁶⁹

Pavouk nese mnoho významů, může nám připomínat „*milý, ale smutný příběh o krásné tkadleně uměleckých obrazů Arachné. Ta byla ve tkaní tak zručná, že na ni bohyně Athéna začala žárlit a roztrhala Arachnin obraz. Arachné se ze žalu oběsila a Athéna jí vrátila život tím, že ji proměnila v pavouka, a tak jí dovolila navěky tkát nádherné pavučiny.*“¹⁷⁰ Kriminálkům tento motiv připomíná jejich život ve vězení, ale může být i symbolem štěstí. Oblíbená je i pavučina na loktu, ta říká „*jsem lapen*“, nejspíše zákony, mřížemi nebo stylem života gangu.¹⁷¹

Ale „identifikační tetování“ nemusejí být pouze v pejorativním významu; ještě za dob, kdy se nechávala tetovat pouze aristokracie (viz. kapitola 2.3.), bylo výsadou pouze bohatých obyvatel (zhruba do počátku 20. století), bylo tedy identifikačním znakem urozenosti a majetnosti. A tato vrstva se ráda zdobila motivy jako Fleur-de-lis, heraldickou lilií, kterou mělo ve svém znaku nebo erbu mnoho evropských vládců (Anglie, Skotska, Španělska atd.). Spojíme si ji především s Francií, protože jí „*užívala francouzská monarchie jako známku božího uznání její legitimacy. Tři okvětní lístky lilie, jsou-li použity jako tetování, údajně představují víru, moudrost a rytířskou.*“¹⁷²

¹⁶⁹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Symbolika kriminálního tetování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-579-1. Strany 61-70

¹⁷⁰ WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 58

¹⁷¹ VEGRICHTOVÁ, Barbora. Symbolika kriminálního tetování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-579-1. Strany 61-70

¹⁷² WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 64

Samozřejmě i tradiční, rituální tetování *Tā moko* prošlo změnou, transformací, kdy se inkoust z popela, oleje nebo šťáv z rostlin vystřídal moderním tetovacím inkoustem a metoda „vrývání tatuáže“ byla nahrazena tetovacím strojkem v podobě, jak ho známe dnes. Důvod je poměrně jednoduchý a také velmi smutný. Britští kolonizátoři byli fascinováni tetováním obličejů, takže Maorům usekávali hlavy, aby je mohli vysušit a prodat. Na konci 18. století se novozélandští domorodci začali bát o své životy a přestali s tímto starobyklým rituálem (viz. kapitola 3.6.1.), který kvůli těmto praktikám málem vymizel. Nová generace Maorů našeho století se však rozhodla vzdát hold tradicím a svým předkům a začala *moko* opět praktikovat. Maorští tatěři mají moderní nástroje, inkousty, dokonce i tetovací salóny, kde tetují i „nemaorské“ lidi, ovšem ne tetováním *moko*, to by bylo velmi neuctivé, *Tā moko* patří pouze rodilým Maorům.¹⁷³

Vztah člověka a symbolů, případně znaků, velmi dobře vyjádřil americký spoluzakladatel symbolické antropologie a profesor sociálních věd známou větou „*člověk je tvor lapený do sítě symbolů, jíž si sám utkal*“, pod kterou si lze představit velmi mnoho. Neustále jsme obklopeni různými symboly, ať už jsou to různá gesta, kterými protkáváme každodenní komunikaci, přes symboly, které nosíme na sobě až k jazyku. Pokud jde o symboly, které nosíme na sobě, může jít prakticky o cokoli, dokonce i účes je určitým druhem znaku, styl oblékání (představa právníka u soudu, oblečeného v montérkách je velmi směšná), různé šperky (katolík přece nenosí na krku pentagram), v poslední době, u nás, velmi oblíbená trička, kterými lze vyjádřit svůj názor, případně vyjádření sympatií k nějaké skupině, subkultuře a tak dále. K takovému vyjádření lze využít i tetování.

3.6. Estetická, dekorativní, erotická funkce

„Třásla se, když proti její nahé kůži vítr hnal sněhové vločky, ale odolala pokušení být ve vodě co nejrychleji. (...) Konkrétní minerály a vysoká teplota tohoto arimského pramene se postarají o to, aby jí barva pronikla do těla. Ale dokud reakce neproběhne, rychlý vstup do vody by způsobil rozpětí kresby. (...) San'á se vyhrabala z pekelného žáru do blažené zasněžené zimy. (...) Neviditelné tetování bylo najednou vidět. San'á si osušila obličej, nasadila brýle a podívala se ještě jednou. Na růžové kůži se jí bělaly jemné tahy příslibené Moriokovy kaligrafie. (...) Přes prsa a na pažích měla téměř neznatelným japonským písmem napsané básně. Pomalu se otočila a spatřila obrázek

¹⁷³ Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

*Kannon, bohyně soucitu – jako krajkový šál se jí rozprostíral na ramenou a zádech. (...) A horká voda byla jen náhražka za skutečný katalyzátor, jímž je vášně.*¹⁷⁴

Estetická a dekorativní funkce se zdá být jako dominantní v naší kultuře 21. století. A nejspíše tomu tak je, ale tyto funkce existovaly samozřejmě daleko dříve, již u preliterárních společností, tam se, ovšem, velmi často (ne-li vždy) pojily s funkcí další, například u Maorů se pojilo s funkcí zastrašovací; nebo s funkcí erotickou (například ženy kmene Ainu bez tetování nebyly považovány za atraktivní a neměly šanci se vdát; ani být po smrti se svými předky).

Vycházejme z teze, že estetická funkce tetování je v naší době dominantní. Na stovkách nositelů můžeme vidět tzv. *komerční tetování*, symboly a vzory, které přicházejí a odcházejí (i když na nositelích pochopitelně zastávají) s módními vlnami. Většinou jsou to starobylé symboly, které byly vyrvány z jejich původního významu, z tradice a rituálu preliterárních nebo přírodních národů (viz. kapitola 4.). Z tohoto důvodu si trůfám tvrdit, že zaměření se pouze na estetickou, dekorativní či erotickou (ta samozřejmě existuje již stovky let, ale v naší době se transformovala do podoby známé především jako „paroží“ v oblasti kříže slečen, nazýváno také jako „*označení prostitutek*“) funkci tatuáže z ní činí ve většině případů pouze kýč s úplně vyprázdněným významem; zmizely tradice a dokonce rituály (viz. kapitola 3.1.) a tetování se začalo spojovat ještě ve větší míře s „*cejchem kriminálníků a kurtizán*“, nižší třídou dělníků a neinteligentních lidí. Ovšem, můžeme zde spatřit pnutí, které se s tetováním váže například už od dob starověkého Říma a Řecka, kdy starověcí Římané a Řekové považovali „pomalované“ Thráky za něco nízkého, jedním slovem za barbary. Podle mě z toho důvodu, že absolutně nechápali jejich tradice, nesnažili se porozumět významů jejich tetování ani se nesnažili pochopit důvod jejich „zdobení“.

Pro stranu, která tetování neodsuzuje ani ho nevyužívá jako módní doplněk, je tatuáž v životě velmi důležitá, zajímají se o jeho tradici i historii (z tohoto důvodu je v této práci část o historii tak obsáhlá), a i když se nevyhnou faktu, že estetická funkce je dominantní, snaží se ji propojit i s jinými funkcemi a významy. Existuje zde i propojení s magicko-náboženskou funkcí, kdy „majitelé kérek“, stejně jako například muži z kmene Ainu, věří, že určité tetování je dokáže nějakým způsobem ochránit nebo jim alespoň dodat sílu či jim připomenout důležitou věc, kterou by si sami od sebe nepřipomněli.

¹⁷⁴ FULGHUM, Robert. Třetí přání. Praha: Argo, 2004. ISBN 8072036181. Strany 13-14

3.6.1. Tetování jako design

Tetování, oddělené od jeho původního nositele, se může stát i jakýmsi dekoračním předmětem. Když přijeli britští kolonizátoři na Nový Zéland, setkali se s domorodými obyvateli a měli s nimi určité rozpory. V jedné z takových potyček byl zabit jeden Maor a sira Josepha Bankse, který se účastnil plaveb Jamese Cooka, zaujalo jeho tetování v obličejí natolik, že jej začal zkoumat, kreslit, a dokonce tuto hlavu oddělil od těla (Příloha 10) a začal je sbírat.¹⁷⁵ A nebyl jediný, voják Horatio Gordon Robley, který sám měl tetování Buddha, měl údajně největší sbírku vysušených, zachovalých hlav nebohých Maorů. Některé věnoval muzeím (New York, Auckland, Wellington atd.), kde jsou k vidění dodnes.¹⁷⁶ Nicméně, tato záliba ve sbírání hlav, zdobených tetováním *moko*, a hlavně obchod s nimi, vedla k tomu, že maorská tradice tatuáže téměř vymizela.

(U nás můžeme také nalézt sbírku tetování, v pražském Hrdličkově muzeu je zachována sbírka tatuáží, kterou shromáždil ve dvacátých až čtyřicátých letech Jiří Mladý, profesor antropologie na Karlově universitě. Tetování, většinou z těl legionářů, jsou zde uchována v lihu, napnutá na destičkách.)

Podobně morbidní zálibu projevila Ilsa Kochová, známá také jako „*Die Hexe von Buchenwald*“ (čarodějnice z Buchenwaldu), manželka Karl-Otto Kocha, velitele tábora Buchenwald. „*S oblibou vyhledávala mezi mrtvolami vězňů ty, které byly tetované. Časem ji to nestačilo, a tak se dívala do umývárny v době, kdy se tam vězni koupali, a vyhlížela si příští oběti s nejpěknějším tetováním. Přednost prý dávala takzvanému marockému nebo čínskému tetování. Tito nešťastníci pak pod falešnou záminkou končili v bunkru nebo umírali násilnou smrtí v kamenolomu. Z jejich kůží si nechávala dělat různé předměty. Šlo o stínítka na lampy, peněženky, dámské kabelky, obaly na knihy a podobně.*“¹⁷⁷ Jaká psychická porucha k těmto činům Ilsu vedla, není známo. Nicméně, za své krutosti bylo odsouzena samotnými nacisty k doživotnímu pobytu v cele, nakonec raději spáchala sebevraždu.

Po vystavených potetovaných kůžích údajně prahnou i v „*zemi vycházejícího slunce*“, Japonsku, z důvodu „uměleckosti“ provedení tatuáže tradiční metodou *irezumi* (díky této technice lze vytvářet velmi složité vzory, podobné malbám, které tetovacím strojkem udělat

¹⁷⁵ Sir Joseph Banks and the Art of Tattoo. The Dear Surprise [online]. 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.thedearsurprise.com/sir-joseph-banks-and-the-art-of-tattoo/>

¹⁷⁶ Tetování. JEDU na Zéland! [online]. 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.jedunazeland.cz/tetovani.html>

¹⁷⁷ RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806. Strana 224

nejdou, a „tatér“ tetuje tělo bez jakékoli předlohy, prostě od oka). Členové Jakuzy toto tetování velmi obdivují, a proto se jím také zdobí (viz. kapitola 3.5.2.) To jim ale prý nestačí, tak „kupují kůži“ chudých dělníků, nechají je potetovat a po jejich smrti si jejich kůže vystaví nebo prodají na černém trhu, kde jsou tyto „dekorace“ velmi ceněné a prodávají se za nemalé částky. Důkazem je téměř neporušená kůže, kterou do Jikei Medical University věnoval člen Jakuzy ve 30. letech minulého století.¹⁷⁸

3.7. Individualizační funkce, tetování jako cesta k naprosté výjimečnosti

V této kapitole se chci věnovat několika lidem, kteří přetvářejí svá těla „k obrazu svému“ různým tetováním, piercingem a těžkými modifikacemi. Většinou jsou tito lidé důkazem, že jsme ještě úplně nezničili obdivuhodnou tradici tetování vyprázdňením jejich významů, setřením jejich rituálů a jeho degradace v pouhý kýč, módní doplněk podobný čivavě v kabelce. Ale tito lidé se spíše než na tetování, zaměřují na těžké modifikace, mezi které patří implantáty (sub-dermální i trans-dermální), kterými dokážou pozměnit reliéf těla; split (rozštěp) jazyka, elfí uši atd. Takoví nositelé se soustředí na artificialnost *body mods*, na možnost úplně přeměnit své tělo „proti přírodě“. (Takovou touhu můžeme spatřit už u Thráků, pro které bylo nepotetované tělo „raw“.) V souvislosti s tímto tématem se nelze nezmínit o Shemonovi, který v pražském salonu Hell provádí (mimo jiné) těžké modifikace, jelikož on sám si takto proměňuje své tělo, například odstraněním bradavek.¹⁷⁹

3.7.1. Extrémně přeměnění lidé

Rick Genest (Zombie Boy) z Kanady už od útlého dětství projevoval zájem o zombie. V jeho šestnácti letech mu doktor oznámil špatnou zprávu, tou byl tumor na mozku. Rick podstoupil operaci, která byla úspěšná, ale po které se cítil velmi blízko smrti, do té míry, že mu kamarádi začali přezdívat „zombie“. Do této podoby začal přetvářet své tělo. Nejdříve si nechal potetovat ruce, aby vypadaly jako ruce kostry, později pokračoval obličejem a teď už má potetované téměř celé tělo. S takovým vzhledem se samozřejmě hledá práce těžko, takže dříve pracoval u cirkusu, kde předváděl polykání ohně, zatloukání si

¹⁷⁸ VIPOND, Paddy. JAPAN'S BLACK MARKET FOR TATTOOED HUMAN SKIN. Trouble and Squeak [online]. 2015 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://troubleandsqueak.com/2015/06/25/japans-black-market-for-tattooed-human-skin/>

¹⁷⁹ Aplikovaná krása [studentský dokument]. Kateřina BÍLKOVÁ, Tereza SLABEJOVÁ. Česko, 2016. V digitalizované podobě dostupný prostřednictvím YouTube z <https://www.youtube.com/watch?v=igy0SBZs0PU&feature=youtu.be>

hřebíků do nosu atd. Jeho „kariéra“ se rozjela až když ho „objevil“ stylistka Lady Gaga, zahrál si v jejím klipu, pak si začal vydělávat jako model i jako herec.¹⁸⁰

Extrémnější přeměnu – ve zvíře – můžeme spatřit u Dennise Avnera (Cat Man nebo Stalking Cat), který žil v Americe a živil se jako programátor. Za posledních dvacet let prošel takovými změnami, které mu vynesly rekord za nejvíce transformované tělo, aby vypadalo jako zvířecí. Patřil do subkultury lidí nazývané „Furry fandom“ snažící se vypadat nebo alespoň přiblížit podobě zvířat. Dennis měl po celém těle vytetované oranžovo-černé pruhy, rozštěp horního rtu, četné implantáty pod kůží, a dokonce měl v okolí úst implantované vousky, to vše, aby připomínal tygřici. Rozhodl se pro přeměnu svého těla v souladu s tradicí Hurounů (původní obyvatelé severní Ameriky), kteří měnili svůj vzhled tak, aby připomínal jejich totemy. Zřejmě se skutečně cítil být samičí tygra už od dětství, kdy mu šaman jeho kmene dal jméno „Stalking Cat“.¹⁸¹

Erik Sprague (The Lizardman), držitel bakalářského titulu z filosofie, žijící v Americe, zase prochází takovými modifikacemi, které ho přibližují k podobě plaza. Po svém těle má tetování připomínající šupiny (postupně je nechává vybarvovat odstíny zelené), zeleně tetované rty, sub-dermální implantáty, split jazyka a zuby zapilované do špiček. Důvod, kvůli kterému si přetváří tělo, není takový, jako u Stalking Cata, ale, podle jeho slov, čistě estetický, prý se k němu nevíce hodí. Považuje se za součást historie extrémní modifikace, po vzoru Velkého Omiho.¹⁸²

3.7.2 Modern Primitives

Spojení slov „moderní“ a „primitivní“ může na první pohled vypadat směšně nebo působit jako oxymóron, je urážkou „předpokladu pokroku“ západní civilizace. „Moderní“ znamená „*ted*“ nebo „*patřící do současného způsobu*“ až od 16. století. „Primitivní“ je slovo, které dnes používáme pejorativně, jako synonymum slova „*barbarský*“ po vzoru Řeků a Římanů, kteří tak označovali „*ne-Římany*“ a „*ne-Řeky*“. Ale toto slovo se používalo i ve smyslu „*prvotní*“ nebo „*originál*“ (od kterého se dále odvozuje). A na tento význam naráží tato subkultura, v podstatě tím říká to, že tetování patřilo mezi prvotní činy člověka (základní přirozenost člověka), respektive, že ještě před tím, než člověk začal malovat po zdech,

¹⁸⁰ Rick Genest. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Rick_Genest

¹⁸¹ Stalking Cat. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Stalking_Cat

¹⁸² Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

maloval nebo tetoval nejdříve sebe. Rozpor těchto slov je také záměrný – pro přírodní národy bylo nepozměněné tělo „raw“, teprve když bylo potetované nebo prošlo jinou modifikací, získalo známky civilizace, začalo „komunikovat“ a stalo se součástí společenského života.¹⁸³

Modern primitives je subkultura, která se snaží oživit pradávne tetovací tradice a praktiky. Jejich činnosti a akce boří konvenční hranice chování i estetiky.¹⁸⁴ (Naproti tomu můžeme postavit kýč, který se drží pravidel „až moc“). Modern primitiv je osoba, která nepatří k žádnému kmenu, ale reaguje na prvotní nutkání a nějakým způsobem přetváří své tělo.¹⁸⁵ Jsou to tedy lidé z rozvinutých zemí, kteří se zabývají rituálními modifikacemi (které můžeme spatřovat u přírodních kultur) a které praktikují. Mezi modifikace patří piercing, tetování, play piercing (jde o propichování těla sterilními jehlami, do děr se vloží šperk, který se ale maximálně po několika hodinách vyndává), *hook suspension* (věšení na háky), skarifikace a *training corset*. Motivace k zapojení se do této subkultury mohou být různé: osobní růst, přechodový rituál, spirituální či sexuální zvědavost nebo snaha přiblížit se přírodním národům.¹⁸⁶

Tito lidé se však nesnaží nějakým způsobem kopírovat nebo napodobit určité rituály určitých kmenů, oni hledají propojení se svým vlastním tělem, snaží se spojit s nějakou základní lidskou podstatou, vytvářejí si své vlastní a originální rituály. Dle mého názoru je to subkultura, díky níž se tetování nestane pouhou permanentní ozdobou, trendem pubescentů, „popových hvězdiček“ a ani nezůstane v temném koutě jakožto stigma ďábla, zločince či žen pochybných mravů. Proto nelze spojovat, ani mluvit o kýči v souvislosti s touto subkulturou. Díky tomuto způsobu aplikace tetování a ostatních modifikací, nese (minimálně) jeden důležitý atribut umění: modifikace aktualizují vnímání svého nositele. Má v sobě však další aspekty, aby se mohlo (tetování) stát svébytným uměleckým druhem?

4. Tetování jako kýč

Česky píšící autoři, kteří se zabývají tetováním (jeho historií i transformací), se zmiňují o tatuáži v souvislosti s uměním¹⁸⁷, respektive, samotné tetování a proces jeho vzniku

¹⁸³ VALE, V. a Andrea. JUNO. Modern primitives: an investigation of contemporary adornment & ritual. San Francisco, CA: Re/Search Publications, c1989. ISBN 9780940642140. Strany 157 - 158

¹⁸⁴ The Antisocial Skin: Structure, Resistance, and "Modern Primitive" Adornment in the United States. 1997, 12(No. 3). ISSN 08867356. Dostupné také z: <http://www.jstor.org/stable/656555> Strana 287

¹⁸⁵ VALE, V. a Andrea. JUNO. Modern primitives: an investigation of contemporary adornment & ritual. San Francisco, CA: Re/Search Publications, c1989. ISBN 9780940642140. Strana 13

¹⁸⁶ Modern primitive. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Modern_primitive

¹⁸⁷ Srov. RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806.

na lidské kůži hodnotí jako umělecké dílo¹⁸⁸. Taková hodnocení se u nich objevují převážně ve spojení s koncem 19. a začátkem 20. století, tedy po roce, kdy si Samuel O'Reilly nechal patentovat elektrický tetovací strojek, a zvláště po roce 1974, kdy Ed Hardy otevřel své první tetovací studio, tetování prohlásil za umění a začal vyhledávat mladé „umělce“ a „učit je umění tetování“¹⁸⁹. V jejich očích se tetovací strojek přetvořil na štětec a lidské tělo na malířské plátno. Je pravda, že s vynálezem moderního strojku se práce rapidně urychlila, výrazně se snížila bolest, toto zdobení těla už nebylo výsadou majetných, protože se i značně zlevnila. To však nemusí nutně znamenat, že z „taterů“ se stali umělci. Tito autoři zapominají na důležitý fakt a tím je rozšíření tatuáže i mezi nižší vrstvy, opuštění tetování u aristokratů, a masivní rozšíření mezi lidmi. Což mělo za následek to, že tetovací salóny a „umělci“ v nich zřídka vymýšleli vlastní vzory, naopak, motivy se začaly kopírovat a originalita tatuáží se začala vytrácet. (O typických motivech komerčního tetování jsem se zmínila mimo jiné i v kapitole 3.3.1)

Nechci znevažovat názory Martina Rychlíka ani Radomíra Fiksy, že tetování je uměním. Ale chci podotknout, že v jejich pracích je tatuáž nazývána uměním spíše ve smyslu nějakého umu, technické dokonalosti vytváření permanentních obrazů do kůže. „(...) *Bylo by možné zkrášlit postavu četnými ozdobami a lehkými, ale pravidelnými tahy, jako to dělají Novozélandané se svým tetováním (...) a ten by mohl mít mnohem jemnější rysy a libivější, jemnější obrys obličeje, jen kdyby neměl představovat právě muže nebo dokonce válečníka.*“¹⁹⁰ Pro ilustraci svého názoru přikládám citaci z Kantovy Kritiky soudnosti, kde hovoří o tetování *Tā moko*. V tomto paragrafu Kant mluví o soudu vkusu, který rozděluje na ten, který je čistý a ten, který čistý není. Maorské tetování je zde zařazeno ne do volné, ale do adherující krásy, jelikož předpokládá nějaký pojem či účel. Dle mého názoru tedy nemůžeme tetování přiřadit statut umění, alespoň ne, pokud se budeme opírat o názory zmíněné výše. Nicméně, tetování by si rozhodně takovou polemiku zasloužilo, ale v mnohem rozsáhlejší práci, než je tato. Proto se v této kapitole nebudu zaměřovat na téma „tetování jako umění“ ani se nebudu snažit ho obhájit a hledat atributy tatuáže, které by jej „postavily na piedestal umění“, ale zaměřím se na „komerční tetování“ a takové jeho vlastnosti, které tatuáž svrhnou z pomyslné výše „uměleckých druhů“ do „bahna kýče“¹⁹¹.

¹⁸⁸ Srov. FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5.

¹⁸⁹ FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5. Strany 20-21

¹⁹⁰ KANT, Immanuel. Kritika soudnosti: první verze. Praha: Odeon, 1975. Estetická knihovna. ISBN 978-80-7298-317-9. Strana 70

¹⁹¹ Narážka na etymologii slova „sbírat bláto na ulici“, viz. ECO, Umberto. Skeptikové a těšitelé. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0472-9. Strana 76

4.1. Teorie kýče dle Gabriel Thullerové

Hned na úvod své knihy Thullerová píše, co je kýč, vypůjčuje si slova kritiků umění: „(...) kýčovitý způsob ztvárňování je přímou cestou pouze ke zdánlivé kráse. City, jež kýč vyvolává (...) apelují na sentimentální nálady, které jsou opět svým způsobem charakteristickým znakem kýče. Kýč je (...) napodobenina místo originálu. Kýč je to, (...) co je masově vyráběné a masově konzumované.“¹⁹²

4.2. Teorie kýče dle Tomáše Kulky

Slovy Tomáše Kulky, kýč nemůže být považován za umělecké dílo (ani za nevkus), naopak, kýč je antonymem umění, vychází při tom z teorie Hemanna Brocha: „kýč rozhodně není formou špatného umění; tvoří svůj vlastní uzavřený systém“¹⁹³. „Vezmeme-li principy kýče (...) a zamyslíme-li se nad jejich protiklady, (...) kýč může být považován za negaci umění a umění za negaci kýče. Kýč hraje ve vztahu k umění roli Antikrista.“¹⁹⁴ Nepřirazuje ho tedy k žádné skupině, kterou bychom mohli nazvat „špatným uměním“, ale je jeho naprostým popřením a je tedy samostatnou kategorií. Už samo označení nějakého předmětu jako kýč v sobě nese pejorativní označení, negativní soud¹⁹⁵. Dále stanovuje tři nutné a postačující podmínky:

- 1) „Kýč zobrazuje objekty nebo témata, která jsou všeobecně považována za krásná, anebo která mají silný emocionální náboj.
- 2) Tyto objekty a témata musí být okamžitě identifikovatelné.
- 3) Kýč substantivně neobohacuje asociace spojené se zobrazeným tématem.“¹⁹⁶

První podmínka představuje témata typická pro kýč, kterými jsou například „štěňátka, kořátka (...) a jsou všeobecně považována za krásná“.¹⁹⁷ Nějakým způsobem působí na emoce, můžou nás například dojmout. Další dvě podmínky se týkají toho, jak je předmět udělán a jeho stylistické vlastnosti. Druhá podmínka je o transparentnosti díla, musíme při pohledu na něj okamžitě poznat, co zobrazuje, takže „tvůrce kýče“ musí umět ztvárnit daný objekt s určitou technickou dokonalostí. V třetí podmínce je zmíněné to, že kýč nás ničím nepřekvapí, neposkytuje nám žádné nové emoce ani zkušenosti, neaktualizuje (slovy Viktora Šklovského). Kulka v souvislosti s těmito podmínkami ukazuje, proč je kýč masovou

¹⁹² THULLER, Gabriele. Jak je poznáme?. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1998-1. Strany 8-10

¹⁹³ KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. Strana 62

¹⁹⁴ KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. Strana 162

¹⁹⁵ Srov. KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7.

¹⁹⁶ KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. Strana 57

¹⁹⁷ KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7. Strany 41-43

záležitostí, jak je přijímán popkulturou a stává se součástí „kulturního průmyslu.“¹⁹⁸

4.3. Teorie kýče dle Umberta Eca

Název knihy Umberta Eca, „*Skeptikové a těšitelé*“, není náhodný, těmito dvěma pojmy označuje dva druhy uměleckých kritiků *masové kultury*, která „vznikla“ tak, že se ve společenském a kulturním životě začala angažovat i nižší vrstva obyvatel, nejen aristokraté. (viz. rozšíření tetování do nižších vrstev). „*Skeptik*“ v tomto pojetí tedy takovou kulturu hodnotí negativně a „*těšitel*“ ji hodnotí pozitivně a podporuje ji. (Eco dělí kulturu na: avantgardní kulturu, střední kulturu (konzum), kýč (který si hraje na vysoké umění, ale není jím), masová kultura (jakožto sprostředkovatel).

Eco zdůrazňuje fakt, že kýč se přetvařuje, snaží se vypadat jako dílo vysokého umění, ale není jím, pouze „vykrádá“ vysoké umění za použití typických témat a stylů, stylegmat, snaží se být co nejefektivnější, nejcitovější. Kýč recipientovi přímo říká, na co má zaměřovat pozornost, je povrchní a transparentní, neasociuje další otázky u recipienta. Na rozdíl od Tomáše Kulky, považuje Eco kýč za nevkus.¹⁹⁹

4.4. Komerční tetování a kýč

Pojmem „*komerční tetování*“ označuji všechny tatuáže, které vznikají převážně od konce 20. a začátku 21. století a naprosto ignorují starobylost, tradice a rituály tetování. Prvním krokem bylo masivní rozšíření tetovacích salónů ve velkých přístavech, kam se chodili zdobit lidé, kteří neměli nic do činění s námořnictvem, pouze se jim motivy mořeplavců, kteří si tatuáže „přiváželi“ z nově objevených kontinentů, líbily a chtěli je mít na svém těle. Jejich původní význam, tedy ten, kvůli kterému se rozhodli tetovat námořníci, což byla určitá fascinace rituály domorodých kmenů, která se prolínala s určitou magicko-náboženskou funkcí, kdy je měly vytetované amulety chránit, nebo pro ně tetování byly jakousi trofej, například, že přepluli rovník, se vytratil. Tato kopírování dospěla až k bodu, kde se nacházíme teď, tedy že většina tetování vzniká pouze za účelem ozdobit se, je jakýmsi permanentním šperkem. Z tohoto důvodu se „*komerční tetování*“ nikdy nemůže stát uměleckým dílem.

Kýč, který Thullerová vidí v obrazech, můžeme vidět na mnoha tetováních dnešní doby. Zdůrazňuji převážně napodobitelnost, tedy kopírování motivů přírodních národů, ale i

¹⁹⁸ Srov. KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7.

¹⁹⁹ Srov. ECO, Umberto. Skeptikové a těšitelé. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 8020504729.

vzorů tatuáže u známých osobností, a také to, že ztvárňují převážně líbivé obrazy. Navazují tím na teorii Tomáše Kulky, kde jednou z podmínek kýče je jeho zobrazování témat, které se většinou lidí jeví jako krásná, mohou to být například již zmínění kolibříci vmalovaní do kůže (většinou kolem kotníků). Tyto motivy jsou samozřejmě snadno identifikovatelné, tedy že okamžitě poznáme, co je na kůži vyobrazeno a neposkytují nám nic nového, nijak neaktualizují naše vnímání nebo přemýšlení. Napodobování starobylých rituálů preliterárních kultur, můžeme dle definice Umberta Eca (vykrádání stylegmat) též označit za kýč. A dle mého názoru, naprostým nevkusem, kterým se může „*komerční tetování pochlubit*“, je reprodukce nějakého známého díla v podobě tatuáže.

Aby nedošlo k omylu, musím ještě zmínit fakt, že „*moderní tatěři*“ se nesnaží produkovat kýč, naopak, snaží se vytvářet stále nové styly a většina z nich se snaží produkovat umění tradičně, například na plátně. Takovým příkladem může být (dnes již bývalý) pražský tatér Lukáš Musil, který tráví většinu času v ateliéru, kde vytváří obrazy a s tetováním (v podstatě) skončil z toho důvodu, že se začala šířit masověji a kvalita a originalita začala uvadat ještě ve větší míře. Ale takových tatérů-umělců je velmi mnoho, například českobudějovický tatér Mezz si vybírá, který motiv vytetovat chce a který ne a zákazníkovi, který k němu přijde s obrázkem z první strany internetového vyhledávače nebo s prosbou o vytetování hvězdiček, hned zavírá dveře. Dalším příkladem je Mitch O'Connell nazývaný „*Princem pop-artu*“ vydal knihu motivů tetování²⁰⁰, které sám kreslil a záměrně se zaměřil na co největší kýčovitost. Kniha obsahuje zhruba 250 ilustrací, které jsou moderními vyobrazeními námořnických tetování, obsahují „*pin-up girls*“, hvězdičky, zvířata atd., vše v jakémsi komiksovém, líbivém kýčovitém stylu.

Závěr

Tato práce se zabývala tetováním (a okrajově i dalšími modifikacemi těla), jeho historií, prolínáním funkcí a významů a jejich přeměna od těch prvotních, zahrnující preliterární a přírodní národy až po současnost.

²⁰⁰ MITCH O'CONNELL. Mitch O'Connell tattoos. 3. printing. San Francisco, Calif: Last Gasp, 2007. 1. ISBN 9780867196726.

Jaká proběhla modifikace tatuáže? Tetování vzniklo (zřejmě) na Tahiti, ovšem, jak se ukázalo, bylo praktikováno po celém světě. Pro domorodé kmeny, přírodní kultury mělo nespočet významů, neslo například funkci rituální, která se prolíná s funkcí magickou a náboženskou. Důležitou roli zde hrála bolest, která jim měla pomoci přiblížit se bohům nebo se očistit. Nebo funkci léčebně-preventivní, která se pojí s funkcí magicko-náboženskou, totiž že tyto národy věřily, že tetováním, piercingem nebo skarifikací zabráním démonům a zlým silám vstoupit to jejich těl, případně je měla démonů, kteří už v jejich tělech byli, zbavit.

Důležitou roli zde hrála

i funkce esteticko-erotická, jelikož pro některé kultury byla tatuáž jakýmsi „vábídem“ opačného pohlaví a zároveň dokazovala odolnost jedince, jeho (pohlavní) dospělost a připravenost na život. A dokázali jsme, že i když se funkce změnily, můžeme je nalézt i v našem století, i když rozhodně ne v takové míře a v takovém významu, jak o nich můžeme hovořit u přírodních národů.

Dále jsme viděli, že naproti těmto významům, které byly pozitivní pro výše zmíněné skupiny, byly tu i takové funkce, které jsou čistě negativní, například represivní funkce, tetování jako trest nebo jako dehumanizace člověka, ponížení ho na pouhé číslo či věc, stigmatizování otroků, válečných zajatců atp. To jsou jen některé příklady toho, jak byla tato starobylá tradice zneužívána a to převážně „civilizovanou“ částí Evropy.

Zlom nastal díky námořníkům, kteří si z cizích krajů přiváželi suvenýry v podobě obrázků vkreslených do kůže a tetování se na krátkou dobu těšilo oblibě u majetných aristokratů, „tetovači“ vymýšleli nové a nové originální motivy, aby ukojili poptávku svých klientů. Další zlom však přišel s vynálezem moderního tetovacího strojku, se kterým se, paradoxně, začala horšit kvalita (ve smyslu originality) tatuáží a jejich význam se začal rapidně vyprazdňovat. To ostatně můžeme vidět v naší době na čerstvě potetovaných adolescentech, kteří ukojili svou zvědavost a touhu podobat se celebritám. Kopírování motivů, minimalizace bolesti a rychlost aplikace nakonec vedly k tomu, že se odvětví tatuáže, kterému říkám „komerční tetování“, stalo pouhým kýčem.

Ovšem, stejně jako jsme si všimli rozporu mezi využíváním tetování u Řeků a Thráků, i v naší éře můžeme vidět určitý kontrast mezi „komerčním tetováním“ a mezi rituály takzvaných Modern Primitives, které se označit jako kýč rozhodně nedají. Může se však tetování stát svébytným uměleckým druhem?

Zdroje

Literární zdroje:

ARISTOTELÉS. Politika. 2 vyd.. Praha: Petr Rezek, 1998. ISBN 80-86027-10-4.

Bible Svatá aneb všechna Svatá Písma Starého i Nového Zákona. Brno: Vytiskla Centa, 2004. ISBN 978-807-3091-385.

CICERO, Marcus Tullius a Petr HRUBÝ. M. Tullia Cicerona Řeč za Sexta Roscia z Amerie. Praha: A. Storch syn, 1893. Řeči M. Tullia Cicerona, 2. ISBN cnb001244293.

COOK, James. Captain Cook's Journal During His First Voyage Round the Word. BookRix, 2014. ISBN 3730989995.

DEMELLO, Margo. Bodies of inscription: a cultural history of the modern tattoo community. Durham, NC: Duke University Press, 2000. ISBN 9780822324676.

DEMELLO, Margo. Encyclopedia of body adornment. Westport, Conn.: Greenwood Press, 2007. ISBN 978-0-313-33695-9.

DUDLEY, Donald Reynolds. A history of cynicism from Diogenes to the 6th century A.D. New York: Gordon Press, 1974. ISBN 0879681373.

ECO, Umberto. Skeptikové a těšitelé. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 8020504729.

FERGUSON, Henry. a Lynn. PROCTER. The art of the tattoo. Philadelphia: Courage Books, c1998. ISBN 978-0762402731.

FIKSA, Radomír. Encyklopedie bodyartu. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2009. ISBN 978-80-903957-4-9.

FIKSA, Radomír. Tetování. Žďár nad Sázavou: Sowulo Press, 2005. ISBN 80-903618-0-5.

FULGHUM, Robert. Třetí přání. Praha: Argo, 2004. ISBN 8072036181.

GEERTZ, Clifford. Interpretace kultur: vybrané eseje. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-89-3.

GRAVES, Robert. Řecké mýty. Praha: Levné knihy KMa, 2004. ISBN 80-7309-153-4.

GUSTAFSON, W. Mark. Inscripta in Fronte: Penal Tattooing in Late Antiquity. Classical Antiquity. 1997, 16(1), 79-105. DOI: 10.2307/25011055. ISSN 02786656

HAMBLY, Wilfrid Dyson. The history of tattooing. Dover ed. Mineola, N.Y.: Dover Publications, 2009. ISBN 978-0486468129.

HÉRODOTOS. Dějiny. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1192-7.

IRICINSCHI, Eduard a Holger M. ZELLENTIN. Heresy and identity in late antiquity. Tübingen: Mohr Siebeck, 2008. Texte und Studien zum antiken Judentum, 119. ISBN 9783161491221.

JONES, C. P. Stigma: Tattooing and Branding in Graeco-Roman Antiquity. Journal of Roman Studies [online]. 1987, 77, 139-155 [cit. 2017-03-31]. DOI: 10.2307/300578. ISSN 0075-4358

JOYCE, T. A. a N. W. THOMAS. Women of all nations: A record of their characteristics, habits, manners, customs and influence. New Delhi: Gyan, 1911. ISBN 9788121200028.

KAFKA, Franz a Josef ČERMÁK. Povídky. 3. vyd. Přeložil Vladimír KAFKA, ilustroval Jiří ANDERLE. Praha: Odeon, 1990. ISBN 80-207-0178-8.

KANT, Immanuel. Kritika soudnosti: první verze. Praha: Odeon, 1975. Estetická knihovna. ISBN 978-80-7298-317-9.

KULKA, Tomáš. Umění a kýč. Vyd. 3. Praha: Torst, 2014. ISBN 978-80-7215-477-7.

Listy filologické. Praha: Česká grafická akciová společnost Unie, 1907, 34. vydání. ISSN 0024-4457.

MAYOR, Adrienne. Poison king: the life and legend of mithradates, rome's deadliest enemy. Princeton: Princeton Univ Press, 2011. ISBN 9780691150260.

MITCH O'CONNELL. Mitch O'Connell tattoos. 3. printing. San Francisco, Calif: Last Gasp, 2007. 1. ISBN 9780867196726.

PLATÓN. Zákony. Čtvrté, opravené vydání. Přeložil František NOVOTNÝ. Praha: OIKOYMENH, 2016. ISBN 9788072982141.

ROSENTHAL, Caroline. Probing the Skin: Cultural Representations of Our Contact Zone. Cambridge (Massachusetts): Cambridge Scholars Publishing, 2015. ISBN 978-1443870689.

RUSH, John A. Spiritual tattoo: a cultural history of tattooing, piercing, scarification, branding, and implants. Berkeley, Calif.: Distributed by North Atlantic Books, c2005. ISBN 978-1583941171.

RYCHLÍK, Martin. Dějiny tetování. Praha: Mladá fronta, 2014. ISBN 978-80-204-3286-5.

RYCHLÍK, Martin. Tetování, skarifikace a jiné zdobení těla. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny odívání. ISBN 8071067806.

SAIDEL, Rochelle G. Mielec, Poland: the shtetl that became a Nazi concentration camp. Springfield, NJ: Gefen Books, c2011. ISBN 9789652295293.

SPINDLER, Konrad. Muž z ledovce. Přeložil Helena SALAČOVÁ, přeložil Vladimír SALAČ. Praha: Mladá fronta, 1998. Kolumbus. ISBN 80-204-0704-9.

STEWART, Samuel M. Bad boys and tough tattoos: a social history of the tattoo with gangs, sailors, and street-corner punks, 1950-1965. New York: Harrington Park Press, c1990. ISBN 0918393760.

SUETONIUS TRANQUILLUS, Gaius. Životopisy dvanácti císařů: spolu se zlomky jeho spisu O významných literátech. Přeložil Bohumil RYBA. Praha: Nakladatelství Svoboda (servis), 1998. ISBN 80-902300-5-9.

The Antisocial Skin: Structure, Resistance, and "Modern Primitive" Adornment in the United States. 1997, 12(No. 3). ISSN 08867356.

THULLER, Gabriele. Jak je poznáme?. V Praze: Knižní klub, 2007. ISBN 978-80-242-1998-1.

VALE, V. a Andrea. JUNO. Modern primitives: an investigation of contemporary adornment & ritual. San Francisco, CA: Re/Search Publications, c1989. ISBN 9780940642140.

VAN GENNEP, Arnold. Přechodové rituály: systematické studium rituálů. Přeložil Helena BEGUIVINOVÁ. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1997. Mythologie. ISBN 80-7106-178-6.

VEGRICHTOVÁ, Barbora. Symbolika kriminálního tetování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-579-1.

WOLAKOVÁ, Ewa. Plavecké ostrovy. Přeložila Helena STACHOVÁ. Praha: Orbis, 1975. Cesty.

Internetové zdroje:

ANTIKA: Thermopyly 480 před n.l. [online]. ©2004 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <http://antika.avonet.cz/article.php?ID=1393>

Aplikovaná krása [studentský dokument]. Kateřina BÍLKOVÁ, Tereza SLABEJOVÁ. Česko, 2016. V digitalizované podobě dostupný prostřednictvím YouTube z <https://www.youtube.com/watch?v=igy0SBZs0PU&feature=youtu.be>

Bion of Borysthenes. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Bion_of_Borysthenes

Cicero. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cicero>

Desingboom. Desingboom [online]. Milan, Italy, 2003 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.designboom.com/design/history-of-tattoos/>

GASSNER, Henry. History of Tattoos Research [online]. [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: <http://nedsparrow19century.blogspot.cz/2013/04/history-of-tattoos-research-paper-by.html>

HAISAM, Petra. Pochyby popíračů sunny [online]. [cit. 2017-04-07]. Dostupné z: www.e-islam.cz/sites/default/files/koraniste.pdf. Strana 16

Hell [online]. Praha [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://hell.cz/modifikace/#skarifikace>

Henna. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Henna>

Herodas. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Herodas#Mime_V

Christian Religious Tattoos. Vanishing Tattoo [online]. c1999-2014 [cit. 2017-04-17].
Dostupné z: http://www.vanishingtattoo.com/tattoo_museum/christian_tattoos.html

Internetový časopis Oko [online]. [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: <http://oko.yin.cz/5/tetovani/>

Interpretatio graeca. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA):
Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-21]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Interpretatio_graeca

Julia Gnuse. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia
Foundation, 2001- [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Julia_Gnuse

KRUTAK, Lars. Tattoos of the early hunter-gatherers of the Arctic. Vanishing Tattoo
[online]. ©2011 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z:
http://www.vanishingtattoo.com/arctic_tattoos.htm

MAYOR, Adrienne. People Illustrated: Tattoos in antiquity. [online]. [cit. 21. 3. 2017].
Dostupné z: http://www.academia.edu/1474090/People_Illustrated_Tattoos_in_Antiquity.

MEZI DAJAKY NA BORNEU. Magazín Koktejl: archiv vydání magazínu koktejl [online].
Ústí nad Labem, 2000 [cit. 2017-04-27]. Dostupné z: http://www.czech-press.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=37:mezi-dajaky-na-borneu-sp-1796439445&catid=1592&Itemid=148

Modern primitive. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA):
Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-30]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Modern_primitive

Moero. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia
Foundation, 2001- [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Moero>

Národní shromáždění československé 101. schůze. Poslanecká sněmovna parlamentu České
republiky [online]. Praha [cit. 2017-04-18]. Dostupné z:
<http://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/101schuz/s101008.htm>

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. Praha: J. Otto, 1906.
Svazek XXV., Strana 296

Ötzi. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia
Foundation, 2001- [cit. 2017-02-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C3%96tzi>
¹ PATWARI, Divya. The Enchanting Rituals of an Indian Wedding. The Culture-ist [online].
©2016 [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.thecultureist.com/2013/05/31/vivaah-traditional-indian-wedding-ceremony-rituals/>

¹ Plato. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia
Foundation, 2001- [cit. 2017-03-26]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Plato>

Pro Roscio Amerino. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA):
Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-31]. Dostupné z:
https://en.wikipedia.org/wiki/Pro_Roscio_Amerino

Rick Genest. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Rick_Genest

Sedm statečných [The Magnificent Seven] [film]. Režie John STURGES. USA, 1960. 1:47:21-1:47:32

Sir Joseph Banks and the Art of Tattoo. The Dear Surprise [online]. 2010 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.thedearsurprise.com/sir-joseph-banks-and-the-art-of-tattoo/>

Stalking Cat. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-30]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Stalking_Cat

Starobylá tetování [Ancient Ink] [Documentary]. Režie: Dan Bree. USA 2008. V digitální podobě prostřednictvím YouTube k dispozici: <https://www.youtube.com/watch?v=jOFhU7GEMrw>

Sulla. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sulla>

Tattoo Archive: Xerxes [online]. Winston-Salem (Severní Karolína), ©2004 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: <http://www.tattooarchive.com/history/xerxes.php>

Tattoo to monitor diabetes. BBC News [online]. Velká Británie, 2002 [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/health/2225404.stm>

Tattoos and Numbers: the System of Identifying Prisoners at Auschwitz. United States Holocaust Memorial Museum [online]. Washington, DC [cit. 2017-04-19]. Dostupné z: <https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10007056>

Teardrop tattoo. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-28]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Teardrop_tattoo

TETOVÁNÍ A MAGIE. Tattoo Dragoon [online]. Brno, ©2013 [cit. 2017-04-26]. Dostupné z: <http://www.tattoo-dragoon.cz/cs/tetovani-tattoo-250/>

Tetování. JEDU na Zéland! [online]. 2014 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <http://www.jedunazeland.cz/tetovani.html>

Tetování.org - vše o tetování [online]. [cit. 2017-03-27]. Dostupné z: <http://www.tetovani.org/hennou>

The Independent Newspaper. The Independent [online]. London, 2016 [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://www.independent.co.uk/news/science/tattooed-mummy-egypt-discovered-standford-a7022421.html#gallery>

VIPOND, Paddy. JAPAN'S BLACK MARKET FOR TATTOOED HUMAN SKIN. Trouble and Squeak [online]. 2015 [cit. 2017-04-29]. Dostupné z: <https://troubleandsqueak.com/2015/06/25/japans-black-market-for-tattooed-human-skin/>

WATKINS, Jack. Tetování: symboly a významy. Praha: Brána, 2011. ISBN 978-80-7243-523-4. Strana 44

William Dampier. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-17]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/William_Dampier

Yin and yang. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-04-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Yin_and_yang

Seznam příloh:

Příloha 1: Předsvatební Mehendi

Zdroj: Mehndi Madness: Indian Wedding outside India. In: South Asian Girl in the Diaspora : Sanchari Sur [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: https://sursanchari.files.wordpress.com/2010/08/dsc_0017.jpg

Příloha 2: Branding

Zdroj: By Cory Doctorow from London, UK - Euler's identity scarification, 3PiCon, Springfield, MA.JPG, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4910333>

Příloha 3: Tatuáž na těle Ötziho

Zdroj: ENGELKING, Carl. Scientists Have Mapped All of Ötzi the Iceman's 61 Tattoos. In: Magazine Discover [online]. 2015 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://blogs.discovermagazine.com/d-brief/2015/01/30/scientists-mapped-otzi-icemans-61-tattoos/#.WQvTJtI2C01>

Příloha 4: Detail tetování mumie nalezené v Deir el-Medina

Zdroj: New Kingdom mummy found with animal, flower tattoos. In: The History Blog [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.thehistoryblog.com/archives/41997>

Příloha 5: Heinrich Seuse

Zdroj: Public Domain, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=619074>

Příloha 6: Prince Jeoly

Zdroj: ANGEL, Gemma. Tattoos That Repel Venomous Creatures! The Tragic Tale of Prince Giolo. In: LONDON'S GLOBAL UNIVERSITY [online]. 2013 [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://blogs.ucl.ac.uk/researchers-in-museums/2013/05/27/the-tragic-tale-of-prince-giolo/>

Příloha 7: The Illustrated Lady

Zdroj: Julia Gnuse is The World's Most Tattooed Woman. In: Wowamazing [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <https://www.wowamazing.com/trending/bizarre/julia-gnuse-is-the-worlds-most-tattooed-woman/>

Příloha 8: Ainská dívka

Zdroj: Autor: anonymus – Mann und Weib.III. page 458, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=15174677>

Příloha 9: „Značkování otroků“

Zdroj: Zdroj: RODRIGUEZ, Junius P. *The Historical encyclopedia of world slavery*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, 1997. ISBN 9780874368857. Strana 98

Příloha 10: Maorská hlava s tetováním moko

Zdroj: MOKOMOKAI: THE PRESERVED HEADS OF MAORI TRIBESPEOPLE. In: Cvltnatio [online]. [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.cvltnation.com/mokomokai-the-preserved-heads-of-maori-tribespeople/>

Přílohy

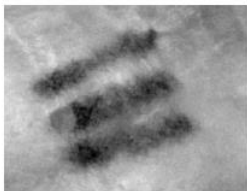
Příloha 1: Předsvatební Mehendi

Příloha 2: Branding

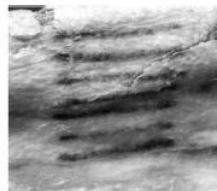
Příloha 3: Tatuáž na těle Ötziho

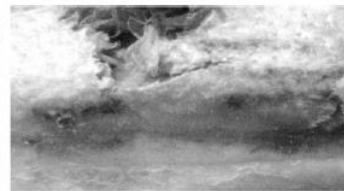
T 01

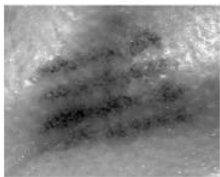
T 02

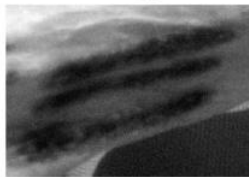
T 03

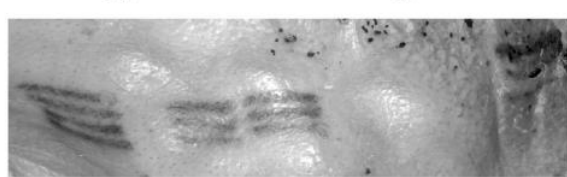
T 04

T 05

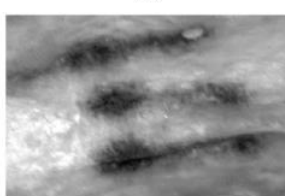
T 06

T 07

T 08

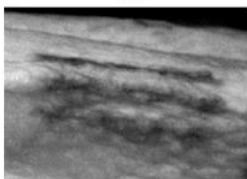
T 09

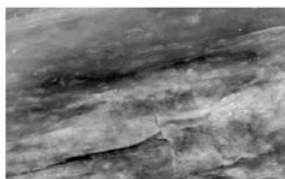
T 10

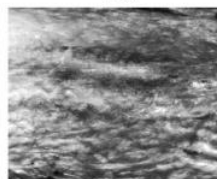
T 11

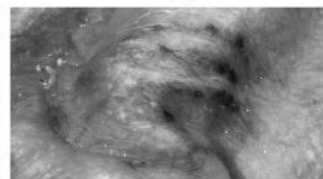
T 12

T 13

T 14

T 15

Příloha 4: Detail tetování mumie nalezené v Deir el-Medina

Příloha 5: Heinrich Seuse

Příloha 6: Prince Jeoly

Prince Gido Son to the King of Moangis or Gilelo: lying under the Equator in the Longitude of 222 Deg. 20 Min. a fruitful Island abounding with Rich Spices and other valuable Commodities. This famous Painted Prince is the just Wonder of his Age, his whole Body, except Face Hands and Feet is curiously and most exquisitely Painted or Stained full of Variety and Invention with prodigious Art and Skill performed in so much of the ancient and noble Memory of Painting or Staining upon Humane Bodies seems to be comprised in this one costly Piece. The Pictures & those other engraven Figures copied from him & now dispersed abroad serve only to describe as much as they can of these parts of this inimitable Piece of Workmanship. The more admirable Black parts afford us a Representation of one quarter part of the Sphere upon & betwixt his shoulders a horn of Arctick & Tropick Circles center in the North Pole of his Neck. And all of other Lines, Circles & Characters are done in such exact Symmetry & Proportion, that it is astonishing & surmounts all that has hitherto been seen of this kind. The Paint it self is so durable, & nothing can wash it off, or deface the beauty of it. It is prepared from the Juice of a certain Herb or Plant peculiar to that Country, with they alone in all the torrid humane Bodies from the deadly poison or hurt of any venomous Creature whatsoever: is none but that of the Royal Family, as permitted to be thus painted with it. This excellent Piece has been lately seen by many persons of high Quality & several of the most learned & virtuous & ingenious Travellers who have expressed very great satisfaction in seeing it. This admirable Prince is about 60 Years of age, graceful and well proportioned in all his Limbs, extremely modest & civil, neat & cleanly; but his Language is not understood, neither can he speak English.

Painted by J. G. M. 1725

Příloha 7: The Illustrated Lady

Příloha 8: Ainská dívka

Příloha 9: „Značkování otroků“

Příloha 10: Maorská hlava s tetováním moko

